

Neovisno povjerenstvo za praćenje uvjeta boravka u zavodima,
postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije
i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud Bosne i Hercegovine,
strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom Bosne i Hercegovine
ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina
ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine

Broj: 05/6-50-13-31-45-4/15
Sarajevo, 26.02.2014. godine

IZVJEŠĆE

**o radu Neovisnog povjerenstva za praćenje uvjeta boravka u zavodima,
postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju
kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud
Bosne i Hercegovine, strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom
Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i
Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine**

za 2014. godinu

Veljača 2015.godina

SADRŽAJ

POGLAVLJE I. UVODNE NAPOMENE	3
POGLAVLJE II. NADLEŽNOSTI NEOVISNOG POVJERENSTVA	5
POGLAVLJE III. IZVRŠENJE ZADATAKA IZ NADLEŽNOSTI NEOVISNOG POVJERENSTVA U 2014. GODINI	6
Odjeljak A. Realizacija zadataka održavanjem sjednica Neovisnog povjerenstva	6
1. Usvajanje Izvješća o radu Neovisnog povjerenstva za 2013. godinu.....	6
2. Projekcija proračuna Neovisnog povjerenstva za 2014. godinu	7
Odjeljak B. Posjeti Neovisnog povjerenstva kazneno-popravnim zavodima	7
1. Nenajavljeni <i>ad hoc</i> posjet Pritvorskoj jedinici Suda BiH.....	8
2. Detaljni posjet KPZ-u Sarajevo, Odjel Ustikolina.....	11
3. Kontrolni posjet KPZ-u Foča	17
4. Kontrolni posjet KPZ-u Bihać.....	22
5. Kontrolni posjet KPZ-u Tuzla.....	30
6. Nenajavljena <i>ad hoc</i> posjet KPZ-u Tuzla.....	43
7. Kontrolni posjet KPZ-u Zenica	48
Odjeljak C. Javnost rada	64
Odjeljak D. Administrativno-tehnička podrška u radu	64
POGLAVLJE IV. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE	64
a) Zaključna razmatranja.....	64
b) Preporuke.....	66

Na temelju članka 48. stavak (9) Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13) i članka 2. stavak (6) Poslovnika o radu Neovisnog povjerenstva za praćenje uvjeta boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud Bosne i Hercegovine, strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine, Neovisno povjerenstvo za praćenje uvjeta boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud Bosne i Hercegovine, strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine je na 45. sjednici, održanoj 26. 2. 2015., usvojilo i Parlamentarnoj skupštini BiH podnosi sljedeće

I Z V J E Š Ć E

o radu Neovisnog povjerenstva za praćenje uvjeta boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud Bosne i Hercegovine, strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine za 2014. godinu

POGLAVLJE I. UVODNE NAPOMENE

Sukladno članku 48. stavak (9) Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera – pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13), Parlamentarna skupština BiH na 76. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 21. travnja 2010., i na 47. sjednici Doma naroda, održanoj 24. lipnja 2010., donijela je Odluku o imenovanju članova Neovisnog povjerenstva za praćenje uvjeta boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud Bosne i Hercegovine, strani sudovi za

djela predviđena Kaznenim zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 54/10) na mandat od pet godina i to su:

1. Mile Lasić,
2. Semiha Borovac,
3. Predrag Crnogorac,
4. Damir Čačković i
5. Milana Škipina.

Konstituirajuća sjednica Neovisnog povjerenstva za praćenje uvjeta boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud Bosne i Hercegovine, strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Neovisno povjerenstvo) održana je 14. 9. 2010., na kojoj su izabrani predsjednik, prvi i drugi zamjenik predsjednika, i to:

1. Mile Lasić, predsjednik,
2. Semiha Borovac, prva zamjenica predsjednika, i
3. Predrag Crnogorac, drugi zamjenik predsjednika.

Neovisno povjerenstvo je neovisno u svome radu prema važećim domaćim propisima i međunarodnim pravnim instrumentima. Sva nadležna tijela, institucije i ustanove u Bosni i Hercegovini, pravne i fizičke osobe dužne su Neovisnom povjerenstvu dati sve podatke i informacije, osigurati i dati sve materijale bitne za njegov rad, te pružiti svu nužnu pomoć potrebnu za nesmetano i zakonito postupanje Neovisnog povjerenstva iz njegova djelokruga. Neovisno povjerenstvo djeluje isključivo na profesionalnim osnovama, ne zastupajući, ne štiteći niti podrivajući interese bilo koje političke stranke, registrirane organizacije ili udruge, ili bilo kojeg konstitutivnog naroda ili pojedinca u BiH. Članovi Neovisnog povjerenstva rade u sjednicama i operativno na terenu u kazneno-popravnim i drugim ustanovama na teritoriju Bosne i Hercegovine u kojima borave zatvorenici ili pritvorenici.

Neovisno povjerenstvo donosi godišnji plan rada o pitanjima iz svoje nadležnosti, financijski plan rada, godišnje izvješće o radu, izvješće o realizaciji financijskog plana,

izvješće o stanju i činjenicama utvrđeneim nakon posjeta i kontrole u zavodima (ustanovama), odluke, zaključke i druge akte sukladno zakonu i svome poslovniku.

POGLAVLJE II . NADLEŽNOST NEOVISNOG POVJERENSTVA

Temeljna nadležnost Neovisnog povjerenstva jest pratiti uvjete boravka u zavodima, postupanje i ostvarivanje ljudskih prava osoba koje izdržavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao u kaznenom postupku Sud BiH, strani sudovi za djela predviđena Kaznenim zakonom BiH ili međunarodnim ugovorom čija je potpisnica Bosna i Hercegovina ili drugi sud sukladno zakonu Bosne i Hercegovine, a sukladno članku 48. stavak (1) Zakona BiH o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13) i članku 10. Poslovnika o radu Neovisnog povjerenstva („Službeni glasnik BiH“, broj 23/11).

Neovisno povjerenstvo može pratiti rad zavoda samostalno ili u suradnji s inspektorskim i drugim nadzornim tijelima. Također, može surađivati s međunarodnim i drugim ustanovama ovlaštenim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda sukladno zakonima i odgovarajućim međunarodnim dokumentima.

Neovisno povjerenstvo daje preporke nadležnim tijelima BiH s ciljem poboljšanja standarda smještaja, poboljšanja postupanja i poštivanja ljudskih prava osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije ili druge mjere, daje prijedloge i primjedbe koje se odnose na postojeće zakone ili druge propise utemeljene na zakonu iz područja izvršenja kaznenih sankcija, obavlja povjerljive razgovore s pritvorenicima ili zatvorenicima uz pristup svim zavodima, dostavlja izvješća upravniku zavoda i nadležnim ministarstvima pravde, prikuplja, obrađuje i potražuje podatke iz svoje nadležnosti, kao i druge radnje iz područja neovisnog praćenja, sukladno članku 48. stavak (7) Zakona BiH o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, broj 12/10 i 100/13).

S ciljem poduzimanja odgovarajućih radnji ili mjera, sukladno članku 48. stavak (9) Zakona BiH o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera, podnosi godišnje izvješće o radu Parlamentarnoj skupštini BiH i Ministarstvu pravde BiH.

POGLAVLJE III. IZVRŠENJE ZADATAKA IZ NADLEŽNOSTI NEOVISNOG POVJERENSTVA U 2014. GODINI

U ovom izvještajnom razdoblju Neovisno povjerenstvo realiziralo je planirane aktivnosti održavanjem sjednica i najavljenim kontrolnim i nenajavljenim *ad hoc* posjetima kazneno-popravnim zavodima u BiH.

Odjeljak A. Realizacija zadataka održavanjem sjednica Neovisnog povjerenstva

Od 1. 1. 2014. do 31. 12. 2014. Neovisno povjerenstvo održalo je sedam sjednica, i to:

37. sjednica	održana 29.01.2014.
38. sjednica	održana 04.03.2014.
39. sjednica	održana 10.04.2014.
40. sjednica	održana 06.06.2014.
41. sjednica	održana 21.07.2014.
42. sjednica	održana 10.09.2014.
43. sjednica	održana 07.10.2014.

Na ovim sjednicama Neovisno povjerenstvo razmatralo je i usvojilo ukupno 34 točaka dnevnog reda, a pod tekućim pitanjima razmatrano je 15 podtočaka. Obradeno je i pripremljeno 58 akata i predmeta koji su otpremljeni na određene adrese (upravama KPZ-a, Ministarstvu pravde BiH, Sudu BiH, Federalnom ministarstvu pravde, određenim zatvorenicima i pritvorenicima u KPZ-ima i sl.).

Jednoglasno su usvojeni zapisnici sa sjednica, te zapisnici i izvješća o obavljenim posjetama kazneno-popravnim zavodima koji su prikazani u Odjeljku B. Posjete Neovisnog povjerenstva kazneno-popravnim zavodima u BiH.

1. Usvajanje Izvješća o radu Neovisnog povjerenstva za 2013. godinu

Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH je na 67. sjednici, održanoj 28. 5. 2014., a Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na 38. sjednici, održanoj 6. 6. 2014., usvojili su Godišnje izvješće o radu Neovisnog povjerenstva za razdoblje od 1. 1. 2013. do 31. 12. 2013. sa sljedećim preporukama:

1. Nadležne institucije trebaju ubrzati aktivnosti potrebne za izgradnju državnog zatvora, čime će se zatvorenici i pritvorenici iz nadležnosti Neovisnog povjerenstva staviti u isti položaj uz poboljšanje uvjeta njihova smještaja i poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda.
2. Nadležna tijela Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH trebaju uskladiti svoje zakone iz ovoga područja sa ZIKS-om BiH, kao i druge propise (npr. pravilnike o kućnom redu i dr.), a sve s ciljem jednakog postupanja sa zatvorenicima i pritvorenicima na cijelome teritoriju Bosne i Hercegovine.
3. Daje se podrška Neovisnom povjerenstvu u njegovom radu, posebice na kontinuiranom praćenju i izvješćivanju o realizaciji preporuka Neovisnog povjerenstva.

2. Projekcija proračuna Neovisnog povjerenstva za 2015. godinu

Neovisno povjerenstvo je na 42. sjednici usvojilo Financijski plan i program za 2015. godinu. Naglašeno je da je postupljeno sukladno Instrukciji za izradu projekcije proračuna za 2015. godinu, kojom je sugerirano svim korisnicima da ulazni parametri budu u granicama usvojenog proračuna za 2014. godinu.

Sukladno članku 11. stavak d) Poslovnika Neovisnog povjerenstva ("Službeni glasnik BiH", broj 23/11), Zajedničkom povjerenstvu za administrativne poslove dostavljen je Financijski plan i program Neovisnog povjerenstva za 2015. godinu, koji je primljen k znanju na 21. sjednici, održanoj 13. 11. 2014. godine.

Odjeljak B. Posjeti Neovisnog povjerenstva kazneno-popravnim zavodima u BiH

U 2014. godini (od 1. siječnja do 31. prosinca) Neovisno povjerenstvo izvršilo je nadzor nad sedam kazneno-popravnih zavoda: četiri najavljena kontrolna posjeta, dva nenajavljena *ad hoc* posjeta i jedan najavljeni detaljan posjet, i to:

1. nenajavljeni <i>ad hoc</i> posjet Pritvorskoj jedinici Suda BiH	04.03.2014. godine
2. detaljan posjet KPZ-u Sarajevo, odjel Ustikolina	23.06.2014. godine
3. kontrolni posjet KPZ-u Foča	24.06.2014. godine
4. kontrolni posjet KPZ-u Bihać	30.07.2014. godine
5. kontrolni posjet KPZ-u Tuzla	28.11.2014. godine
6. nenajavljeni <i>ad hoc</i> posjet KPZ-u Tuzla	03.12.2014. godine

O ovim posjetima sastavljena su izvješća koja su **jednoglasno** usvajana na sjednicama Neovisnog povjerenstva. Neovisno povjerenstvo je za svaki posjet usvojilo posebno izvješće o stanju i utvrđenim činjenicama, a čiji su sastavni dio i primjedbe upućene zavodskom osoblju odnosno zavodu. U skladu s Poslovníkom o radu, primjerci izvješća dostavljani su zavodima s preporukama i rokovima za otklanjanje uočenih nedostataka i nepravilnosti, te Ministarstvu pravde BiH, koje Neovisnom povjerenstvu pruža stručnu pomoć u radu, kao i entitetskim ministarstvima pravde.

1. Ad hoc posjet Pritvorskoj jedinici Zavoda za izvršenje kaznenih sankcija BiH

Članovi Neovisnog povjerenstva obavili su nenajavljeni ad hoc posjet Pritvorskoj jedinici Zavoda za izvršenje kaznenih sankcija BiH dana 4. 3. 2014. godine

Povod navedenom posjetu bile su dvije pisane predstavke pritvorenika Z. K.-a i S. K.-a

I.

Pritvorenik Z. K. u svojoj je predstavi naveo da ga je dana 11. 1. 2014. fizički napao pritvorenik Z. T., koji mu je tom prilikom nanio tjelesne ozljede.

Provjeravajući navode iz predstavke, Neovisno povjerenstvo je tijekom posjeta obavilo razgovor s v.d. upravnikom Pritvorske jedinice Draganom Granzovom, ostvarilo uvid u dokumentaciju koju je osoblje Pritvorske jedinice pripremlilo povodom navedenog događaja, pregledalo videosnimku nadzorne kamere te obavilo razgovor s pritvorenikom Z. K.-om. Tom prilikom utvrđeno je sljedeće:

Dana 11. 1. 2014., oko 16.45 sati, za vrijeme šetnje pritvorenik Z. T. zatražio je od ovlaštenog zavodskog policajca Mladena Matijevića da uđe u boks broj 5, u kojem su šetali pritvorenici V. V., Ž. J. i Z. K. Nakon što mu je zavodski policajac Mladen Matijević to dopustio, Z. T. je ušao u boks i prišao Z. K.-u te, ničim izazvan, desnom rukom uputio mu udarac u predjelu glave, a nakon toga ga pogodio šalicom za kavu koju je držao u lijevoj ruci. Zavodski policajac Mladen Matijević odmah je reagirao i razdvojio pritvorenike.

O navedenom događaju sastavljena je službena zabilješka, a pregledom videosnimke nadzorne kamere vidljivo je da se navedeni događaj odigrao na način kako je to i opisano u zabilješci.

Povodom navedenog događaja uprava Pritvorske jedinice reagirala je pokretanjem disciplinskog postupka protiv pritvorenika Z. T.-a, te mu izrekla disciplinsku mjeru zabrane raspolaganja novčanim sredstvima u trajanju od jednog mjeseca. Također je donijela naredbu o rasporedu dnevnih aktivnosti pritvorenika tako što su pritvorenici podijeljeni u grupe za vrijeme šetnje i zajedničkih aktivnosti.

U razgovoru s pritvorenikom Z. K.-om on je izjavio da ga je pritvorenik Z. T. fizički napao bez ikakvog razloga, jer nije imao ranijih sukoba s njim. Također je naveo kako je bilo uobičajeno da pritvorenici za vrijeme šetnje mogu prelaziti iz jednih boksova u druge, pa je i on prelazio tako što bi mu dežurni zavodski policajac, na njegov zahtjev, otključao boks za šetnju. Z. K. je izjavio da je ovakvim postupanjem Z. T.-a ugrožena njegova sigurnost, jer ga prijatelji Z. T.-a svakodnevno provociraju nakon ovog događaja, te iz tog razloga izbjegava šetnje.

Na temelju ovako utvrđenog činjeničnog stanja može se konstatirati sljedeće:

Uprava Pritvorske jedinice nije propisala odgovarajuće procedure kojima će se osigurati zaštita pritvorenika, sukladno članku 52.2 Europskih zatvorskih pravila, uslijed čega su pritvorenici mogli, bez ikakvih sigurnosnih procjena, prelaziti iz boksova za šetnju u koje su raspoređeni u druge. Ovakva situacija dovela je do toga da pritvorenik Z. T. fizički nasrne na pritvorenika Z. K.-a, a spriječene su teže posljedice samo zbog brze reakcije zavodskog osoblja.

II.

Pritvorenik S. K. u svojoj je predstavi naveo da mu se u Pritvorskoj jedinici krše ljudska prava, ali nije obrazložio koja i na koji način, te zatražio posjet i razgovor s Neovisnim povjerenstvom.

S obzirom na neodređenost predstavke, Neovisno povjerenstvo obavilo je razgovor s pritvorenikom S. K.-om, koji je tom prilikom izjavio da ima psihičkih problema i da je tražio pregled psihijatra, ali to nikada nije učinjeno. Također je naveo da prima terapiju koju mu je propisao psihijatar prije određivanja pritvora te da bi, zbog svojeg psihičkog stanja, želio da mu se odobri produžena šetnja. Osim toga, imao je pritužbi na zavodskog policajca Nemanju Bjelicu, koji ga, navodno, pokušava isprovocirati, zatim da mu nije dopuštao preslušavanje CD-ova sa snimljenim transkriptima razgovora kako bi se pripremio za suđenje, te da mu onemogućava primanje terapije u večernjim satima. U vezi s ovim se obraćao i upravniku, ali mu nije jasno tko trenutačno čini upravu Pritvorske jedinice.

Povodom ovih navoda Neovisno povjerenstvo u idućem će razdoblju, na temelju članka 80a. Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera ("Službeni glasnik BiH", br. 12/10 i 100/13), tražiti pismeno izjašnjenje od uprave Pritvorske jedinice te će nakon toga donijeti odgovarajuće zaključke, jer na dan posjeta u Pritvorskoj jedinici nije zatečen liječnik, zbog čega nije moglo obaviti razgovor i ostvariti uvid u medicinsku dokumentaciju.

S ciljem rješavanja nastale situacije, Neovisno povjerenstvo donosi sljedeće

P R E P O R U K E

1. Uprava Pritvorske jedinice treba propisati odgovarajuće procedure kojima će se osigurati zaštita pritvorenika sukladno članku 52.2 Europskih zatvorskih pravila. Prema ovome članku, moraju se uvesti procedure kojima će se osigurati zaštita zatvorenika, zatvorskog osoblja i svih posjetitelja kako bi se svela na minimum opasnost od nasilja i drugih ekscenčnih situacija koje mogu ugroziti osobnu sigurnost. Ovo je naročito bitno jer, kako je to naglasio i Europski odbor za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), dužnost osiguranja zaštite, koju su zatvorske vlasti obvezne pružiti zatvorenicima u njihovoj nadležnosti, podrazumijeva odgovornost za njihovu zaštitu od drugih zatvorenika koji bi im željeli nauditi. Ista stanovišta djeli i Europski sud za ljudska prava, koji također naglašava da su pritvorene osobe pod nadzorom države (presuda u predmetu *Selman protiv Turske* iz 2000. godine), pa je država dužna osigurati da nijedna osoba koja je u pritvoru ne bude zlostavljana, uključujući i pozitivnu obvezu zaštite tih osoba od bilo kakvog zlostavljanja od drugih zatvorenika (presuda u predmetu *Pantea protiv Rusije* iz 2003. godine) i poduzimanja konkretnih preventivnih mjera u cilju ostvarivanja te zaštite (presuda u predmetu *Tonribulir protiv Turske* iz 2000. godine).
2. Ministarstvo pravde BiH treba što žurnije imenovati upravnika koji će potpuno obavljati svoju funkciju, tj. biti nazočan u Pritvorskoj jedinici i uvesti potrebnu disciplinu. Navedeno je, u skladu sa stavovima Institucije ombudsmena za zaštitu ljudskih prava Bosne i Hercegovine iznesenim u Posebnom izvješću o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u Bosni i Hercegovini iz 2012. godine, a kojima se naglašava da je stanje u određenim kazneno-popravnim zavodima u izravnoj vezi sa statusom uprave. Tako u zavodima u kojima su ravnatelji na početku

svog mandata postoje jasne vizije i planovi djelovanja, dok je mandat ravnatelja sa statusom vršitelja dužnosti, bez obzira na to koliko su oni sposobni, ograničavajući jer su im posao, a samim time i egzistencija, nesigurni, što je prepreka u izvršavanju njihovih radnih obveza.

2. Detaljni posjet KPZ-u Sarajevo, Odjel Ustikolina 23. 6. 2014. godine

Najavljeni detaljni posjet Kazneno-popravnom zavodu Sarajevo, Odjelu Ustikolina, obavljen je 23. 6. 2014. godine. Tijekom posjeta obavljen je razgovor s ravnateljem Omerom Taraminom, voditeljem odsjeka u Službi za osiguranje Sifetom Hodom, odgajateljem Nedimom Čolom, medicinarom Nijazom Đonlagićem i šeficom kuhinje Sabirom Mašić. Ostvaren je uvid u dokumentaciju (osobni listovi zatvorenika, dosjei o postupanju, liječnički kartoni, kontrolna knjiga hrane, jelovnici).

Obavljenim posjetom utvrđeno je sljedeće:

1. Odjel Ustikolina Kazneno-popravnog zavoda Sarajevo je poluotvorenog tipa, kapaciteta 90 zatvorenika i 5 pritvorenika. U vrijeme posjeta, u Odjelu je bilo 65 zatvorenika, od kojih je pet zatvorenika osuđenih od Suda BiH i niti jedan pritvorenik.
2. Pregledom osobnih listova i dosjea zatvorenika utvrđeno je da se oni ne vode ažurno, odnosno evidencijski obrasci većinom su prazni. Također je utvrđeno da su u dosjeima izjave zatvorenika o tome da su upoznati sa Zakonom o izvršenju kaznenih sankcija FBiH, Pravilnikom o kućnom redu KPZ-a Sarajevo i Pravilnikom o uporabi vatrenog oružja i drugih sredstava prisile, ali nema izjava da su upoznati s državnim zakonom i pravilnikom.
3. Zatvorenici borave u jednom objektu i raspoređeni u dva odgojna kolektiva. Odgojni kolektivi smješteni su na katu objekta, u dva odvojena dijela hodnika s ukupno 18 soba, i to jedan kolektiv ima sedam, a drugi 11 soba kapaciteta 4-6 osoba. Sve sobe su čiste i uredne s dovoljno prostora i dnevnog svjetla. Svaki zatvorenik ima svoj krevet i ormarić, a svaka soba ima TV prijamnik s više programa, stol i stolce te prekidač za alarm. U hodniku kolektiva su ormarići za obuću, zajednički WC i kupaonica s četiri umivaonika i četiri pisaora, te tri odvojene zahodske kabine i tri odvojene tuš-kabine, od kojih jedna nije u funkciji. Na katu, kao i u prizemlju, postavljene su telefonske govornice koje zatvorenici mogu koristiti.

U prizemlju objekta je još jedna zajednička kupaonica i WC koje, prema izjavi zavodskog osoblja, koriste radno angažirani zatvorenici. Tu su dvije odvojene tuš-kabine, od kojih jedna ima samo slavinu bez tuš-baterije i prilično je u neurednom stanju, zatim tri odvojene zahodske kabine, od kojih je jedna zaključana, te tri zrcala i jedan umivaonik tako da nedostaju dva umivaonika.

U prizemlju su i tri prostorije za vjerske potrebe te nedovoljno opremljena ambulanta i stacionar s dva kreveta, TV prijarnikom, stolom i stolcima te odvojenim WC-om i kupaonicom. Pored stacionara je jedna samica s krevetom, stolom i stolcem, radijatorom i većim prozorom na kojem nedostaje jedno staklo. U samici su postavljeni WC (čučavac), koji nije izdvojen od ostatka sobe, te umivaonik.

U susjednom objektu su prostorije za dnevni boravak i sportske aktivnosti. Sala za posjete i dnevni boravak opremljena je s više stolova i stolaca te TV prijarnikom. Pokraj ulaza u salu je ormarić za žalbe zatvorenika i knjižnica. U objektu je izdvojena jedna soba za slobodne posjete s dva spojena kreveta, izdvojenim WC-om i kupaonicom, te soba za stolni tenis i teretana, koju zatvorenici koriste po unaprijed utvrđenim terminima koje je usvojio Savjet osuđenika. U potkrovlju objekta je stolarska radionica u kojoj rade tri zatvorenika.

Sam Odjel raspolaže površinom od oko 19 dunuma, na kojoj su pored objekata postavljene drvene klupe, sportski tereni i pet plastenika. Odjel nema kantinu, ali zatvorenici imaju mogućnost naručivati robu dva puta tjedno.

Prostorije Odjela pokriva 29 videonadzornih kamera. Zavodsko osoblje, prema njihovim izjavama, može pregledati snimke, ali ih ne mogu izbrisati bez suglasnosti firme *Midle Point*, koja je i instalirala navedeni sustav.

4. Zatvorenici održavaju osobnu higijenu u zajedničkim kupaonicama sa sanitarnim čvorovima koje su u sklopu odgojnog kolektva. U kupaonicama su postavljeni: četiri umivaonika, četiri pisoara, tri odvojene zahodske kabine i tri odvojene tuš-kabine ali, prema izjavama zatvorenika, zbog slabog pritiska vode svi koriste samo jedan tuš. Osim toga, u prizemlju je još jedna kupaonica sa sanitarnim čvorom u kojoj nedostaju dva umivaonika, tako da je u funkciji samo jedan, te dvije tuš-kabine, od kojih u jednoj nedostaje tuš-baterija i nije zadovoljavajuće čistoće. Zatvorenici mogu svakodnevno koristiti kupaonicu i na raspolaganju im je dovoljno tople vode.

Neposrednim uvidom u prostorije namijenjene održavanju higijene zatvorenika zapaženo je da su tuš-kabine i umivaonici higijenski zapušteni.

Zatvorenici u vešernici peru posteljinu dva puta mjesečno, a rublje jednom tjedno.

Prema izjavi medicinskog tehničara, on svakodnevno obilazi sobe i kontrolira higijenu, ali o tome ne vodi evidenciju. Također, Zavod za javno zdravstvo BPK Goražde redovito kontrolira čistoću vode za piće, a posljednja kontrola obavljena je 23. 5. 2014., neposredno nakon poplava koje su pogodile i goraždansku regiju.

5. Hrana za zatvorenike priprema se u kuhinji koja je sastavni dio Odjela. Kuhinja je čista i uredna, a hrana se priprema na osnovi tjednih jelovnika koje potpisuju ravnatelj, kuhar, medicinski djelatnik i predstavnici osuđenika. Uvidom u tjedni jelovnik od 23. 6. do 29. 6. 2014. godine utvrđeno je da se četiri dana tjedno služi salata, jedan dan voće a jedan dan desert, ali hrana servirana u utorak 24. 6. 2014. ne osigurava zatvorenicima kalorijsku vrijednost od najmanje 12.500 *Joula*. Zatvorenicima koji su izloženi teškim tjelesnim naporima i koji rade pod otežanim uvjetima osigurana je pojačana prehrana u obliku marende, kao i zatvorenicima koji su radno angažirani subotom. Prema izjavama kuhara i ravnatelja, u vrijeme svih vjerskih blagdana priprema se pojačana prehrana za sve zatvorenike svih vjeroispovijesti, dok se posebno priprema hrana za vrijeme posta, te dijetalna hrana za zatvorenike kojima je ona propisana.

Od svakog obroka ostavljaju se uzorci hrane i čuvaju u hladnjaku 48 sati. Uredno se vodi knjiga ishrane i potpisuju je dežurni zavodski službenik i kuhar. Prema izjavi medicinskog tehničara, on svakodnevno obilazi kuhinju i kontrolira namirnice, ali o tome ne vodi evidenciju.

Neovisno povjerenstvo obišlo je blagovaonicu neposredno nakon ručka i zapazilo da je prostor u kojem se izdaje hrana nehigijenski (prljava peć na kojoj se vjerojatno kuha kava), te je nekoliko stolova ostalo nepospremljeno, odnosno na njima je ostalo mnogo ostataka kruha. Opći dojam je da se u blagovaonici ne održava higijena na potrebnoj razini.

6. Zatvorenici redovito i svakodnevno borave na otvorenome i za to su im na raspolaganju: krug za šetnju, sportski tereni za nogomet i košarku, teretana i stolovi za stolni tenis. Radno angažirani zatvorenici na poslu su od 8 do 16 sati, a ostali zatvorenici u tom vremenu borave izvan soba, u zajedničkim prostorijama. Od 16 do 18 sati također su im na raspolaganju slobodne aktivnosti, kao i nakon večere od 19.30 do 21.45 sati.

Zatvorenici mogu koristiti i knjižnicu, učlaniti se u rezbarsku sekciju ili se baviti raznim sportskim aktivnostima.

7. U Zavodu postoji služba za zdravstvenu zaštitu, u kojoj je stalno zaposlen samo jedan medicinski tehničar i on radi samo prvu smjenu, tako da zatvorenicima u večernjim

satima terapiju daje zavodsko osoblje. S obzirom na to da je riječ o odjelu, prema izjavi ravnatelja, nije ni sistematizirano radno mjesto liječnika pa on dolazi dva puta tjedno, a po potrebi i češće. Služba za zdravstvenu zaštitu sastoji se od ambulante, koja je nedovoljno opremljena, te stacionara s dva kreveta. Od nužnih priručnih sredstava ambulanta raspolaže samo starim nosilima, jednim parom štaka i tlakomjerom. Prema izjavi odgajatelja i ravnatelja Odjela, na brojnom stanju uvijek imaju ovisnike o opojnim drogama. Sustav njihova medicinskog zbrinjavanja, kao i ostalih zatvorenika u stanju medicinske potrebe, dobro je razvijen jer neuropsihijatar dva puta tjedno dolazi u Odjel, kao i po potrebi, dok hitne slučajeve zbrinjavaju u goraždanskoj bolnici i koševskoj bolnici u Sarajevu. Ovisnicima se daje metadon u prisutnosti medicinskog tehničara, i to u tekućem obliku.

Za svakog zatvorenika vode se posebni zdravstveni kartoni. Uvidom u zdravstvene kartone primijećeno je da se iz pojedinih ne može vidjeti je li i kada proveden detaljni liječnički pregled, jer se u njima uglavnom evidentiraju samo kraće napomene, dok je u pojedinim kartonima evidentirano da je pregled obavio medicinski tehničar.

8. Zbog nedostatka drugog medicinskog tehničara, u večernjim satima zatvorenicima terapiju dijele stražari.
9. Zatvorenici imaju mogućnost primati posjete nedjeljom koji traju jedan sat, te se mogu produžiti i na 1,5 do 2 sata. Posjeti se primaju u posebnoj sali za posjete, u kojima je omogućen i fizički kontakt. Slobodni posjeti mogu trajati do tri sata jednom mjesečno.
10. Prema izjavi ravnatelja, radno je angažirano 40 zatvorenika, koliko je određeno i sistematizacijom, i to na poljoprivrednom dobru, stolarskim poslovima te održavanju objekata.

Svi zatvorenici za svoj radni angažman dobivaju plaću sukladno zakonu i imaju pravo na godišnji odmor, kao i druga prava koja proizlaze iz radnih odnosa.

Prilikom posjeta članovi Neovisnog povjerenstva obavili su razgovor sa zatvorenicima koji su osuđeni od Suda BiH, a koji su većinom izjavili da nemaju pritužbi na uvjete smještaja i poštivanje njihovih prava. Samo je jedan zatvorenik imao pritužbe na kvalitetu hrane, kvalitetu vode za piće, jer vodu za piće dobivaju iz vlastitog bunara, slab pristisak vode u kupaonicama i nisku plaću.

Na temelju svega navedenoga a u svrhu poboljšanja uvjeta boravka zatvorenika i pritvorenika u KPZ-u Sarajevo, Odjel Ustikolina, Neovisno povjerenstvo daje sljedeće:

P R E P O R U K E

1. Preporuča se Federalnom ministarstvu pravde da umjesto Odjela Ustikolina formira kazneno-popravni zavod koji će imati svoju zasebnu zavodsku upravu, budući da je ovaj odjel prilično udaljen od Kazneno-popravnog zavoda u Sarajevu. Naime, Odjel Ustikolina po svome kapacitetu od 90 zatvorenika i infrastrukturi ispunjava kriterije za kazneno-popravni zavod, te bi se na ovaj način sistematizirala i dodatna radna mjesta odnosno liječnika, medicinskih tehničara i odgajatelja, s obzirom na to da je trenutačno zaposlen samo jedan, te socijalnog djelatnika i psihologa.
2. Potrebno je poboljšati medicinsku zaštitu zatvorenika i u tom smislu:
  - 2.1. stalno zaposliti liječnika i još jednog medicinskog tehničara, kako bi se zatvorenicima omogućila organizirana i kontinuirana zdravstvena zaštita te potrebna kontrola disciplinske mjere upućivanja u samicu, sukladno članku 104. stavak 2. ZIKS-a;
  - 2.2. opremiti ambulantu potrebnom medicinskom opremom koja će zatvorenicima osigurati kvalitetniju zdravstvenu zaštitu;
  - 2.3. sukladno članku 63. stavak 1. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13), liječnik u roku od 24 sata po prijmu treba obaviti detaljan liječnički pregled zatvorenika, jer je uvidom u zdravstvene kartone utvrđeno da je pojedine zatvorenike liječnički pregledao samo medicinski tehničar, dok je pojedine zatvorenike pregledao liječnik. Nemoguće je utvrditi je li riječ o detaljnom pregledu, jer su u zdravstvenim kartonima evidentirane samo kraće napomene o pregledu.
3. Potrebno je poboljšati uvjete za održavanje osobne higijene i u tom smislu:
  - 3.1. obaviti rekonstrukciju kupaonica i poboljšati čistoću zajedničkih prostorija, jer je utvrđeno da u pojedinim kupaonicama nedostaju umivaonici i tuš-baterija u jednoj kabini, te da pojedine tuš-kabine i umivaonici nisu zadovoljavajuće čistoće, kao ni prostor blagovaonice;

- 3.2. obaviti rekonstrukciju vodovodne mreže u cilju jačanja pritiska vode u kupaonicama, jer je utvrđeno da je pritisak vode u tuš-kabinama poprilično slab, zbog čega su zatvorenici prisiljeni koristiti samo jednu tuš-kabinu;
  - 3.3. iako je higijena u sobama zadovoljavajuća, ipak liječnik ili drugi zdravstveni djelatnik trebaju jednom tjedno kontrolirati higijenu u sobama i o tome voditi evidenciju sukladno članku 32. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09).
4. Vezano uz ishranu zatvorenika potrebno je:
    - 4.1. da liječnik jednom tjedno a medicinski tehničar svakodnevno obilaze kuhinju i provjeravaju higijenske uvjete, način pripreme hrane, kvalitetu namirnica i kalorijsku vrijednost hrane, kao i zdravstveno stanje osoba koje rade u kuhinji, te zapažanja o tome unose u knjigu kontrole kuhinje sukladno članku 45. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09);
    - 4.2. uzorke hrane svakog pripremljenog jela, sukladno članku 40. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), čuvati u posebnom hladnjaku 72 sata, a ne 48 sati kao što se to sada čini;
    - 4.3. svim zatvorenicima osigurati hranu kalorijske vrijednosti od najmanje 12.500 *Joula* dnevno, sukladno članku 69. stavak 2. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13), jer je uvidom u tjedni jelovnik utvrđeno da je hrana servirana dana 24. 6. 2014. godine bila kalorijske vrijednosti od 10.178 *Joula*.
  5. Potrebno je renovirati prostorije samice i hitno postaviti nedostajuće prozorsko staklo te s unutarnje strane prozora postaviti odgovarajuću zaštitnu mrežu koja će onemogućiti da zatvorenik priđe staklu, čime će se poboljšati sigurnosni uvjeti. Također liječnik treba svakodnevno kontrolirati zatvorenika smještenog u samicu, sukladno članku 104. stavak 2. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13).
  6. Potrebno je uredno i ažurno popunjavati osobne listove svih zatvorenika, sukladno članku 12. stavak 2. Naputka o matičnim knjigama, dosjeu i načinu određivanja tretmana zatvorenika („Službeni glasnik BiH“, broj 34/05).

7. Nužno je sve zatvorenike osuđene od Suda BiH po prijmu upoznati sa Zakonom o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH i Pravilnikom o kućnom redu, kao što je to propisano člankom 57. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13), te o tom upoznavanju oni trebaju potpisati i odgovarajuću izjavu koja će se čuvati u njihovim dosjeima.
8. Potrebno je donijeti pravilnik o korištenju videonadzora, kojim će se jasno propisati postupak pristupa serveru i pregledanje snimki s nadzornih kamera, kao i jasno propisati koje su osobe ovlaštene za te radnje.

Nakon detaljnog obilaska i pregleda opći je zaključak Neovisnog povjerenstva da Odjel Ustikolina Kazneno-popravnog zavoda Sarajevo ima dobre uvjete za boravak zatvorenika, a koji će biti znatno poboljšani ispunjavanjem naprijed navedenih preporuka.

3. Kontrolni posjet KPZ-u Foča 24. 6. 2014. godine

Najavljeni kontrolni posjet Kazneno-popravnom zavodu Foča obavljen je 24. 6. 2014. godine. Tijekom posjeta obavljen je razgovor s ravnateljem Sinišom Golijaninom, pomoćnikom ravnatelja za službu tretmana Željkom Bodirom i pomoćnikom ravnatelja za službu osiguranja Miletom Mastilom.

Cilj posjeta bio je:

- kontrola realizacije preporuka danih u Izvješću od 7. 12. 2011.;
- obavljanje razgovora sa zatvorenicima i pritvorenicima u cilju utvrđivanja njihovih konkretnih pritužbi.

I. Realizacija preporuka

Pregledom u KPZ-u Foča obuhvaćeno je:

1. neposredna kontrola preporuka uvidom na licu mjesta.

PREPORUKA 1.

Potrebno je što prije stalno angažirati liječnika u zavodskoj ambulanti, kako bi zatvorenici imali bolju zdravstvenu zaštitu. Također je potrebno, sukladno mogućnostima, što ranije obavljati potrebne specijalističke preglede zatvorenika u slučajevima kada to naloži zavodski liječnik.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uprava Zavoda još uvijek nije uspjela stalno angažirati liječnika, iako su sa svoje strane poduzeli niz aktivnosti u cilju ispunjenja ove preporuke, ali ju je veoma teško realizirati zbog nezainteresiranosti liječnika.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 2.

Potrebno je nabaviti novu opremu za stomatološku ordinaciju, a naročito stomatološku stolicu jer je ona koja se trenutačno koristi starije proizvodnje i tehnički zastarjela.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uprava Zavoda još uvijek nije nabavila novu opremu za stomatološku ordinaciju, ali su, prema njihovoj izjavi, planirana sredstva za tu namjenu.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 3.

Iako je higijena u sobama u kojima su smješteni zatvorenici osuđeni od Suda BiH zadovoljavajuća, ipak je potrebno obavljati redovitu higijensku kontrolu soba i o tome voditi kontrolnu knjigu higijenskih pregleda, kako je to predviđeno člankom 32.

Parvilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera – pročišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH”, broj 55/09).

REALIZACIJA PREPORUKE

Vodi se potrebna evidencija, za što je zadužena zdravstvena služba.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 4.

Potrebno je, sukladno mogućnostima, poboljšati uvjete boravka zatvorenika u pojedinim sobama. Tako je potrebno zamijeniti stolariju na prozorima, jer se stječe dojam da ona ne pruža dovoljnu zaštitu od vanjskih klimatskih utjecaja. Također je potrebno pronaći odgovarajući prostor u kojem će zatvorenici odlagati svoju odjeću, jer ona sada visi na zidovima, što daje osjećaj prenapučenosti i neurednosti.

REALIZACIJA PREPORUKE

Zamijenjena je prozorska stolarija te su nabavljeni dodatni ormarići za smještaj odjeće zatvorenika.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 5.

Potrebno je natkriti jedan dio kruga za šetnju kako bi se zatvorenicama omogućila šetnja na otvorenome i u slučaju padalina.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uprava Zavoda izvijestila je da se ova preporuka ne može realizirati jer, u slučaju natkrivanja dijela kruga za šetnju, ne bi bilo moguće provoditi nadzor te se ne bi imala potpuna kontrola nad šetnjom.

Preporuka nije realizirana, ali je uprava Zavoda dala razumno objašnjenje za njenu nerealizaciju.

PREPORUKA 6.

Članovi Neovisnog povjerenstva smatraju opravdanim pritužbe pojedinih zatvorenika da su udaljeni od mjesta svoga prebivališta, čime su izravno ugrožana njihova prava na posjete. Na taj su način ovi zatvorenici diskriminirani u odnosu na druge koje članovi obitelji mogu znatno češće posjećivati i uz znatno manje financijskih sredstava. U vezi s tim, predlažemo da Sud BiH u budućim slučajevima, prilikom upućivanja osuđenika na izdržavanje kazne zatvora a prije nego što se izgradi objekt Zatvora BiH, uzme u obzir i mjesto prebivališta osuđenika. Preporučamo ravnatelju KPZ-a Foča da predloži premještaj ovih zatvorenika jer bi se na taj način omogućilo da ove osobe, i pored toga što su većinom osuđene na dugogodišnje kazne zatvora, ostanu u što boljem kontaktu sa svojom obitelji, što će doprinjeti učinkovitijoj realizaciji tretmana.

REALIZACIJA PREPORUKE

Sud BiH nastavio je svoju dosadašnju praksu upućivanja zatvorenika u KPZ Foča i pored toga što su im mjesta prebivališta daleko od sjedišta Zavoda. Uprava Zavoda inicirala je prijedlog za premještaj ovih zatvorenika i davala pozitivna mišljenja.

Preporuka je djelomično realizirana.

II. Obavljeni razgovori sa zatvorenicima

Tijekom posjeta obavljen je razgovor s 11 zatvorenika osuđenih od Suda BiH koji su se izjasnili da žele obaviti razgovor, i to:

- Zatvorenik B. M. nije imao pritužbi na uvjete smještaja, ali se žalio na to što mu nije omogućeno da radi, iako je to želio. Također se žalio na rad policijskih organa, zbog čije negativne ocjene mu nije omogućeno korištenje izvanzavodske pogodnosti.

- Zatvorenik B. S. imao je pritužbi na zdravstvenu zaštitu, budući da je ratni vojni invalid i da mu je jedna noga kraća pa trpi bolove. Zbog toga mu je potrebna ortopedska cipela, što mu nije omogućeno. Također je imao pritužbi i na stomatološke usluge jer se, prema njegovoj izjavi, ne mogu popravljati zubi. Tražio je izradu stomatološke proteze o vlastitom trošku, ali mu je to odbijeno. Uz to je izjavio da se njegova pisma koja je slao Tužiteljstvu BiH i Ministarstvu pravde BiH otvaraju i nisu poslana.
- Zatvorenik P. B. imao je pritužbi na neravnopravan položaj u odnosu na entitetske zatvorenike kada je u pitanju uvjetni otpust, te da mu nije omogućen rad.
- Zatvorenik Č. LJ. želi premještaj u KPZ Banja Luka, gdje je već boravio tri godine, a kako je iz Prijedora, zbog udaljenosti je zadnji posjet imao prije 8-9 mjeseci.
- Zatvorenici Z. N. i N. M. imali su pritužbi na neusklađenost državnih i entitetskih zakona, zatvorenik B. P. imao je pritužbu na rad Suda BiH, a zatvorenici J. D., Č. M. i Š. M. nisu imali pritužbi na uvjete smještaja i poštivanje njihovih ljudskih prava.
- Zatvorenik Đ. Ž. žalio se na to što je dvije i pol godine smješten u Odjel pod posebnim režimom te nema mogućnost primiti slobodne posjete. Ističe da dvije i pol godine nije imao nikakv disciplinski prijestup te bi ga trebalo vratiti među ostale zatvorenike.

Na temelju svega navedenoga a u svrhu poboljšanja uvjeta boravka zatvorenika i pritvorenika u KPZ-u Foča, Neovisno povjerenstvo daje sljedeće:

P R E P O R U K E

1. Neovisno povjerenstvo konstatiralo je da KPZ Foča ima dobro razvijene kapacitete za radni angažman zatvorenika te da ima dobre uvjete za njihovo daljnje proširenje. Preporučamo da prošire kapacitete za radno angažiranje zatvorenika, s obzirom na to da je jedan dio zatvorenika izrazio želju za radnim angažmanom.
2. Preporuča se da Ministarstvo pravde RS-a preispita potrebu raspoređivanja zatvorenika u Odjel pod posebnim režimom, a naročito onih koji su tamo raspoređeni više godina. Naime, uvidom u izvješća koja KPZ Foča dostavlja Ministarstvu pravde Republike Srpske s prijedlogom za produljenje ovog rasporeda utvrđeno je da se oni sastavljaju tipski i po unaprijed utvrđenom obrascu, tako da u njima nije obrazloženo zašto je potrebno dalje zadržavati te zatvorenike u tom odjelu i zašto su još uvijek klasificirani u C skupinu.

3. Uprava KPZ-a Foča treba nastaviti aktivnosti i ulagati dodatni napor u cilju poboljšanja zdravstvene zaštite zatvorenika, odnosno stalnog angažiranja liječnika i nabavljanje opreme za stomatološku ordinaciju.
4. Ponovno se naglašava potreba da Sud BiH, prilikom upućivanja osuđenika na izdržavanje kazne zatvora a prije nego što se izgradi objekt Zatvora BiH, upućuje ih bliže njihovom mjestu prebivališta, što će im omogućiti da češće i redovitije primaju posjete. Kao što smo i ranije isticali, dosadašnja praksa Suda BiH mnoge zatvorenike stavlja u neravnopravan položaj jer oni, zbog udaljenosti njihovih obitelji, znatno rjeđe primaju posjete od drugih zatvorenika. Na taj način je neizravno ugroženo i njihovo pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka 8. Europske konvencije o ljudskim pravima. Naime, kako je to Europski sud za ljudska prava u više navrata utvrdio, člankom 8. Europske konvencije o ljudskim pravima štiti se, među ostalima, i pravo na identitet i osobni razvoj, kao i pravo zasnivanja i razvoja odnosa s drugim ljudima i vanjskim svijetom (presude: *Uzun protiv Njemačke* iz 2010. godine, *P. G. i J. H. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* iz 2001. godine, *Peck protiv Ujedinjenog Kraljevstva* iz 2003. godine). Iz tog razloga vlasti su dužne omogućiti i, ako je potrebno, pomoći zatvoreniku da održava kontakt sa svojom užom obitelji (presude *Messina protiv Italije* iz 2000. godine, *Estrikh protiv Latvije* iz 2007. godine, *Tereshchenko protiv Rusije* iz 2014. godine).

Nakon kontrolnog pregleda i obavljenih razgovora u Kazнено-popravnom zavodu Foča, Neovisno povjerenstvo zaključuje da pojedine preporuke nisu ispunjene, ali je uprava KPZ-a Foča poduzela znatne napore kako bi se one ispunile, te dala razumno objašnjenje za njihovo neispunjavanje.

4. Kontrolni posjet KPZ-u Bihać 30. 7. 2014. godine

Najavljeni kontrolni posjet Kazнено-popravnom zavodu Bihać obavljen je 30. 7. 2014. godine. Tijekom posjeta obavljen je razgovor sa zamjenikom upravnika Vinkom Pavićem, dosadašnjim upravnikom Muhamedom Krkićem, voditeljem Prijamno-otpusnog odjela Damirom Nadarevićem, odgajateljima Anelom Ramićem i Amirom Derviševićem, radnicom u kuhinji Zlatom Toromanović i medicinskom sestrom Aidom Memagić. Ostvaren je uvid u

dokumentaciju (matična knjiga zatvorenika, osobni listovi, dosjei zatvorenika i pritvorenika, liječnički kartoni, kontrolna knjiga hrane i tjedni jelovnici).

Cilj posjeta bio je:

1. kontrola realizacije preporuka danih u Izvješću od 6. 11. 2012. i
2. obavljanje razgovora sa zatvorenicima i pritvorenicima u cilju utvrđivanja činjeničnog stanja u KPZ-u Bihać.

I. Kontrola realizacije preporuka neposrednim uvidom na licu mjesta članova Neovisnog povjerenstva

PREPORUKA 1.

Osobne dosjee zatvorenika treba voditi sukladno Naputku o matičnim knjigama, dosjeu i načinu određivanja tretmana zatvorenika ("Službeni glasnik BiH", broj 34/05). U tom smislu, svi osobni dosjei trebaju imati sadržaj evidencije dokumenata te sve potrebne dokumente (potvrdu o prijmu pritvorenika i osuđenika, izjavu o upoznavanju sa zakonskim propisima, rješenje o radnom angažmanu i naknadi za rad, rješenje o disciplinskoj sankciji itd.).

Realizacija preporuke:

Uvidom u osobne dosjee osoba koje izdržavaju kaznu na osnovi presude Suda BiH konstatirano je da oni nisu ustrojani u cijelosti i usklađeni s Naputkom o matičnim knjigama, dosjeima i načinom određivanja tretmana zatvorenika ("Službeni glasnik BiH", broj 34/05).

Također su dosjei postupanja, koji se vode u Službi tretmana, djelomično usklađeni sa spomenutim naputkom, nisu ažurni i u njih nisu uneseni propisani podatci.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 2.

Vezano uz ishranu zatvorenika i pritvorenika, potrebno je:

- a. sukladno članku 40. stavak 5. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH, uzorke hrane koja se priprema u Zavodu čuvati u hladnjaku 72 sata, a ne 24 sata kao što je sadašnja praksa;
- b. sukladno članku 45. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH, liječnik je obavezan najmanje jednom tjedno, a drugi zdravstveni djelatnik svakoga dana, obilaziti kuhinju i provjeravati higijenske uvjete, način pripreme hrane, kvalitetu namirnica i kalorijsku vrijednost hrane, kao i zdravstveno stanje osoba koje rade u kuhinji, te o tome voditi knjigu kontrole kuhinje;
- c. sukladno članku 45. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH, uredno voditi knjigu ishrane jer je utvrđeno da se od ožujka 2012. godine ona uopće ne vodi, dok je u ranijem razdoblju vođena samo za doručak i ručak, a ne i za večeru.

Realizacija preporuke:

- a) Preporuka o čuvanju hrane u cijelosti je ispoštovana, uzorci dnevnih obroka čuvaju se u hladnjaku 72 sata.
- b) Neovisnom povjerenstvu nije dana na uvid knjiga kontrole higijene kuhinje, kao ni kalorijske vrijednosti hrane, koje treba voditi zatvorski liječnik najmanje jednom tjedno, te smo stekli dojam da se ona ne vodi.
- c) Knjiga ishrane se vodi, dnevni jelovnici uredno su otiskani i okačeni na kuhinjskom zidu, međutim kalorijska vrijednost po obrocima je ispod propisanih vrijednosti.

Preporuka je djelomično realizirana.

PREPORUKA 3.

Zavod treba formirati prijamni odjel, sukladno članku 136. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija BiH, u sklopu kojega će utvrđivati prijedlog tretmana zatvorenika, što je potrebnii uvjet za postupak njihove resocijalizacije.

Realizacija preporuke:

Prijamni odjel, prema izjavi g. Vinka Pavića i g. Muhameda Krkića, uspostavljen je formalnopravno, međutim ne može se staviti u funkciju jer nema dovoljno osoblja za rad u njemu. Određene su dvije prostorije, jedna za prijam (kapaciteta šest mjesta) i jedna za otpust (kapaciteta pet mjesta). Voditelj Prijamno-otpusnog odjela je diplomirani politolog Damir Nadarević i jedini je zaposlen u tome odjelu. Prema njegovoj izjavi, zatvorenik po dolasku u KPZ Bihać u ovom odjelu provodi između 15 i 30 dana. Centar za socijalni rad Bihać solidarno povremeno pruža usluge socijalnog tretmana u nedostatku socijalnog djelatnika i djelatnika srodnih struka.

Preporuka je djelomično realizirana.

PREPORUKA 4.

Federalno ministarstvo pravde treba poduzeti potrebne aktivnosti u cilju zapošljavanja dodatnih službenika (zatvorske straže, psihologa, pedagoga) potrebnih za funkcioniranje novog objekta.

Realizacija preporuke:

Uprava KPZ-a Bihać ponudila nam je na uvid pisani zahtjev za prijam novih djelatnika, međutim Federalno ministarstvo pravde stopiralo je prijam u radni odnos novih djelatnika tako da uprava nije mogla realizirati ovu preporuku.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 5.

Federalno ministarstvo pravde treba poduzeti potrebne aktivnosti u cilju ustupanja KPZ-u Bihać neperspektivne vojne imovine na području općine Bihać, što bi omogućilo proširenje kapaciteta ovoga zavoda i premještaj jednoga dijela zatvorenika.

Realizacija preporuke:

G. Vinko Pavić predočio nam je pisani zahtjev Federalnom ministarstvu pravde kojim je tražio dodjelu neperspektivne imovine KPZ-u Bihać za potrebe radnog tretmana zatvorenika, a koji im nije odobren na korištenje. Pripremili su zamjenski projekt izgradnje vanjskog zida koji na funkcionalniji način osigurava korištenje postojećeg prostora oko KPZ-a Bihać u svrhu omogućavanja radnog tretmana zatvoreniciima, a za koji imaju nepotvrđenu informaciju da ga je odobrilo Federalno ministarstvo pravde. U vezi s projektom izgradnje vanjskog zida, u vrijeme posjeta Neovisnog povjerenstva preporuka nije bila realizirana.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 6.

Potrebno je, sukladno članku 43. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija u BiH, poboljšati zdravstvenu zaštitu i u tom cilju:

- a) stalno angažirati liječnika u zavodskoj ambulanti, kao i organizirati redovite specijalističke preglede u Zavodu;
- b) organizirati zdravstvenu zaštitu zatvorenika u zavodskoj ambulanti 24 sata dnevno, te u tom cilju zaposliti dodatne medicinske djelatnike koji bi radili i treću smjenu;
- c) sklopiti ugovor s Kantonalnom bolnicom u Bihaću, odjelom za bolesti ovisnosti ili neuropsihijatrijom, radi uspostavljanja kvalitetnije prakse liječenja bolesnika ovisnika o opijatima, kojih je u zatvoru jedna četvrtina u odnosu na ukupan broj zatvorenika.

Realizacija preporuke:

- a) Neposredno prije pregleda Neovisnog povjerenstva zaključen je ugovor o djelu s liječnikom specijalistom, ali on nije primljen u stalni radni odnos.

Preporuka je realizirana.

- b) U odnosu na prethodni pregled Neovisnog povjerenstva iz 2012. godine, u KPZ-u Bihać zaposlen je jedan medicinski tehničar manje. Prema izjavi zatvorenika koji boluju od šećerne bolesti, oni moraju sami sebi davati inzulin, bez liječničkog nadzora.

Preporuka nije realizirana.

- c) Oko 30-40% zatvorenika boluje od bolesti ovisnosti. Metadonsku terapiju trenutačno prima njih sedam, a sve ih servisira jedan medicinski tehničar. Zavod je sklopio ugovor s Federalnim zavodom za zdravstvo u cilju lakše nabave metadona za potrebe liječenja ovisnika, što je svakako manje važno u odnosu na kvalitetu tretmana bolesti ovisnosti. Ovaj potez zatvorske uprave nije ubijedio članove Neovisnog povjerenstva da je rješavanjem problema nabave metadona poboljšan zdravstveni tretman zatvorenika ovisnika.

Pod velikim znakom pitanja je kako se tretiraju bolesnici iz kategorije oboljelih od ovisnosti i imaju li priliku odvikavati se od ovisnosti tijekom izdržavanja kazne.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 7.

Potrebno je i uspostaviti dodatne radne jedinice unutar Zavoda u kojima bi zatvorenici bili radno angažirani, s obzirom na sadašnje ograničene mogućnosti Zavoda glede radnog angažiranja zatvorenika, što je bitan činitelj njihova preodgoja i resocijalizacije. U tom cilju, preporuča se registracija gospodarske jedinice kako bi se većina zatvorenika mogla angažirati.

Realizacija preporuke:

Prema izjavi g. Vinka Pavića, u Federalnom ministarstvu pravde nema sluha ni novca za realizaciju ove preporuke, a iz vlastitih sredstava nisu u mogućnosti poduzeti korake na realizaciji preporuke jer je financiranje Zavoda centralizirano iz navedenog ministarstva.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 8.

Krevete koji se ne koriste treba iznijeti iz soba, jer sobama daju izgled prenapučenosti i smanjuju (kvadraturu) slobodan prostor u sobama.

Realizacija preporuke:

Tijekom pregleda ponovno smo zatekli sobe prenapučene krevetima koji nisu u funkciji. Prema izjavi g. Vinka Pavića, zbog velike fluktuacije zatvorenika ne mogu stalno iznositi i unositi krevete u sobe. Ponuđeno opravdanje nije ubijedilo članove Neovisnog povjerenstva u istinitost navoda, tim prije što su tijekom pregleda u spavaonici osjetili jak miris vlage.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 9.

KPZ Bihać treba, sukladno članku 58. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH, što žurnije osigurati prostorije za slobodne posjete s ležajem, čistom posteljinom i sanitarnim čvorom, jer su sadašnje neodgovarajuće.

Realizacija preporuke:

Prema navodima g. Vinka Pavića, prostorija za tzv. slobodne posjete nalazi se u novom objektu, čije se puštanje u rad očekuje za mjesec dana, tako da u vrijeme našeg posjeta preporuka nije bila realizirana.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 10.

KPZ Bihać treba osigurati uvjete za restoranske posjete, odnosno posjete tijekom kojih će zatvorenici ostvarivati nesmetani kontakt s članovima svoje obitelji. U tom cilju je potrebno preurediti park koji se trenutačno koristi za tu svrhu, te postaviti klupe i nadstrešnicu.

Realizacija preporuke:

Uvidom na licu mjesta uvjerali smo se da je ova preporuka djelomično realizirana jer se primjenjuje na dijelu platoa ispred restorana u izgradnji, a koji se nalazi u parku Zavoda. Za pretpostaviti je da će se s najavljenim otvaranjem novog paviljona poboljšati realizacija ove preporuke.

Preporuka je djelomično realizirana.

PREPORUKA 11.

U sobama Pritvorskog odjela potrebno je preurediti i sanitarne čvorove te, sukladno članku 28. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH, postaviti vrata kako bi se prilikom korištenja osigurala puna zaštita privatnosti.

Realizacija preporuke:

Ova mjera je djelomično realizirana jer je na zajednički sanitarni čvor u kolektivnom smještaju postavljen paravan koji koliko-toliko osigurava privatnosti tijekom korištenja, što je svakako privremeno rješenje u nedostatku financijskih sredstava.

Preporuka je djelomično realizirana.

PREPORUKA 12.

Potrebno je osigurati uvjete za vjerske potrebe katoličkih i pravoslavnih vjernika, odnosno opremiti prostorije.

Realizacija preporuke:

Za potrebe katoličkih i pravoslavnih vjernika Zavod je s vjerskim zajednicama sklopio ugovore o pružanju usluga. Prema izjavi zatvorskog osoblja, vjerske zajednice ne pokazuju interes za svoje vjernike u Zavodu, što je utjecalo na realizaciju ove preporuke. U zatvoru su odvojene tri prostorije za vjerske potrebe koje i dalje nisu opremljene, ali se improvizacijom mogu preurediti za osnovnu funkciju.

Preporuka je realizirana.

II. Obavljanje razgovora sa zatvorenicima i pritvorenicima u cilju utvrđivanja činjeničnog stanja u KPZ-u Bihać

Tijekom posjeta Neovisnog povjerenstva nije bilo prijavljenih za odvojene razgovore, ali je Povjerenstvo neposrednim uvidom na licu mjesta obavilo razgovore s nekolicinom zatvorenika čije su izjave pomogle stjecanju boljeg uvida u realizaciju preporuka i opće uvjete boravka i tretmana osuđenika.

Nakon što je obavilo kontrolni pregled i razgovore u Kazneno-popravnom zavodu Bihać, Neovisno povjerenstvo zaključuje da uprava KPZ-a Bihać nije uložila dovoljno truda u realizaciju navedenih preporuka. Neovisno povjerenstvo inzistira na tome da Federalno ministarstvo pravde i zavodska uprava poduzmu sve aktivnosti iz svojih nadležnosti kako bi se poboljšali uvjeti boravka i preodgojni tretman u Kazneno-popravnom zavodu Bihać sukladno važećim preporukama.

5. Kontrolni posjet KPZ-u Tuzla 28. 11. 2014. godine

Najavljeni kontrolni posjet Kazneno-popravnom zavodu Tuzla obavljen je 28. 11. 2014. godine. Tijekom posjeta obavljen je razgovor s ravnateljem Muzaferom Karićem, zamjenikom ravnatelja Ljubišom Vareškićem i zapovjednikom službe osiguranja Zijadom Bašićem.

Cilj posjeta bio je:

- kontrola realizacije preporuka danih u Izvješću od 31. 1. 2013.;
- obavljanje razgovora sa zatvorenicima i pritvorenicima u cilju utvrđivanja njihovih konkretnih pritužbi.

I. Realizacija preporuka

Pregledom u KPZ-u Tuzla obuhvaćena je neposredna kontrola preporuka uvidom na licu mjesta i obavljanjem razgovora sa zavodskom upravom, službenim osobljem i zatvorenicima.

PREPORUKA 1.

Potrebno je zaposliti dodatno zavodsko osoblje kako bi se učinkovitije provodio tretman resocijalizacije. U tom cilju Federalno ministarstvo pravde treba što žurnije poduzeti

sve potrebne mjere u cilju imenovanja ravnatelja zavoda, kao i zaposliti dodatne službenike unutar zatvorske straže te socijalne djelatnike i odgajatelje.

REALIZACIJA PREPORUKE

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla od 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

- Prijedlog pravilnika o unutarnjoj organizaciji Zavoda poluotvorenog tipa Tuzla upućen je Vladi FBiH na suglasnost, jer tek nakon dobivanja suglasnosti Vlade FBiH stupa na snagu. Uz Prijedlog pravilnika dostavljena su pozitivna mišljenja o predloženom pravilniku od Ureda Vlade FBiH za zakonodavstvo i usklađenost s propisima EU i Federalnog ministarstva pravde. Federalno ministarstvo financija nije moglo dati suglasnost na Prijedlog pravilnika stoga što je u njemu sistematizirano više izvršitelja u odnosu na postojeći pravilnik (10 zatvorskih policajaca-stražara, dva medicinska tehničara i dva viša referenta – prodavatelji u kantini), a što bi bilo, kako je navedeno u Mišljenju Federalnog ministarstva financija, u suprotnosti s projektom reforme javne uprave i politikom Vlade FBiH u pogledu ograničenja broja zaposlenih u federalnim tijelima uprave. Napominjemo da Vlada FBiH može prihvatiti obrazloženje uz prijedlog pravilnika i dati suglasnost na njega i pored negativnog mišljenja Federalnog ministarstva financija, nakog čega bi Pravilnik stupio na snagu. Odmah po stupanju na snagu Pravilnika nastavili bi se već započeti postupci popune upražnjenih radnih mjesta, barem onih mjesta državnih službenika i namještenika koja su ostala upražnjena na temelju umirovljenja, stegovnih kazni s prestankom radnog odnosa ili pak dobrovoljnim istupanjem iz tijela državne službe.

Rješenjima Vlade FBiH od 1. 7. 2013. imenovani su ravnatelj KPZ-a Tuzla Muzafer Karić i zamjenik ravnatelja Ljubiša Vareškić.

Uvidom na licu mjesta koji je imao za cilj kontrolu navoda u informaciji ravnatelja KPZ-a Tuzla i trenutnog stanja, konstatirano je sljedeće:

- Federalno ministarstvo pravde dalo je suglasnost na Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta, kojim je predviđena mogućnost zapošljavanja 30 novih djelatnika. Međutim, Federalno ministarstvo pravde nije odobrilo sredstva za novo zapošljavanje tako da je u

KPZ-u Tuzla i dalje potrebno zaposliti novo osoblje s obzirom na broj zatvorenika. Poseban nedostatak ogleda se u nedovoljnom broju zaposlenih u odgojnom radu i stražarskom poslu. Još uvijek nije zaposlen socijalni djelatnik, kao ni novi odgajatelji, što itekako otežava normalnu funkciju odgojnog tretmana kao bitnoga dijela resocijalizacije. U odnosu na vrijeme izdavanja preporuke, stanje s brojem zaposlenih je još teže jer je šest zaposlenika suspendirano, od kojih se za tri službenika već sad može konstatirati da će dobiti otkaz, dok su tri službenika napustila posao. Kako bi se mogao normalno odvijati rad stražarske službe, prema izjavi ravnatelja KPZ-a Tuzla, prijeko je potrebno u radni odnos odmah primiti 12 namještenika stražara. Primjerice, trenutačno jedan stražar u jednoj lameli pokriva dva kata, što je nedopustivo, naročito s aspekta sigurnosti. Osim toga, izdvaja se i problem s osam pritvorenika koji su tijekom postupka proglašeni neubrojivima, a kojima sud produljuje pritvor ne upućujući ih u odgovarajuću ustanovu, jer njima treba poseban nadzor, a to je teško, gotovo nemoguće osigurati u ovom zavodu.

U tijeku je interni natječaj za prijam dva državna službenika i pet namještenika, ali ni to neće zadovoljiti hitne potrebe ovoga zavoda.

Neposrednim uvidom na licu mjesta i uvidom u dokumentaciju KPZ-a Tuzla konstatirano je da je Zavod tražio od Federalnog ministarstva pravde sredstva za zapošljavanje novih službenika, a iz odobrenih sredstava vidljivo je da nisu predviđena dodatna sredstva za novo zapošljavanje - dokaz:

- Dopis br. 05-14-5150/14 od 11. 9. 2014. godine.

Može se konstatirati da preporuka broj 1 **nije realizirana**, prije svega zbog nedostatka sredstava, tako da i dalje ostaje preporuka Federalnom ministarstvu pravde da, zbog iznova iznesenog činjeničnog stanja, u idućoj proračunskoj godini osigura sredstva za ove potrebe, a ravnatelju Zavoda preporuča se da podnese zahtjev Federalnom ministarstvu pravde za ove potrebe.

Realizirana je samo preporuka koja se odnosi na imenovanje ravnatelja i zamjenika ravnatelja.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 2.

Potrebno je fizički odvojiti zatvorenice od maloljetnika smještenih u Odgojno-popravnom domu, s obzirom na to da se oni stalno susreću u svakodnevnim aktivnostima.

REALIZACIJA PREPORUKE

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

„U KPZ-u poluotvorenog tipa u Orašju osnovano je i, koliko je nama poznato, provedeni su postupci prijma državnih službenika i namještenika za rad u odjelu za izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojno-popravnog dom. Odmah nakon što odjel počne s radom, maloljetnici iz ovog zavoda bit će premješteni u Orašje i bit će odvojeni (u pravom smislu riječi) od osuđenica koje izdržavaju kaznu zatvora u ovome zavodu“.

Uvidom na licu mjesta konstatirano je da ova preporuka još nije realizirana jer odjel za izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojno-popravnog dom u Orašju još nije počeo raditi, te maloljetnici još uvijek borave u zajedničkom prostoru s osobama ženskog spola.

U razgovoru s osobljem KPZ-a Tuzla konstatirano je da bi premještaj u Orašje mogao biti sukcesivan i nije potrebno čekati potpuno opremanje odjela u Orašju, što se sada čini. Stoga Neovisno povjerenstvo preporuča Federalnom ministarstvu pravde da razmotri mogućnost sukcesivnog premještaja maloljetnika u ovaj odjel, jer bi se time stvorili bolji uvjeti u ovom zavodu za žene, a maloljetnici bi u novom odjelu dobili odgovarajući tretman.

<p>Preporuka nije realizirana, ali je potrebno poduzeti nove aktivnosti shodno danome prijedlogu.</p>
--

PREPORUKA 3.

Potrebno je poboljšati uvjete boravka zatvorenika i pritvorenika u Zavodu te u vezi s tim:

3.1. Treba smanjiti broj zatvorenica jer se stječe dojam da pojedine sobe u Odjelu za ženske zatvorenike svojom veličinom ne ispunjavaju zakonom propisane standarde. Također je uočeno da ni prostorije dnevnog boravka u tom odjelu nisu odgovarajuće veličine za postojeći broj zatvorenika.

3.2. Treba renovirati kupaonice i u Odjelu za ženske zatvorenike postaviti dodatne tuš-kabine, jer je postojeći broj nedovoljan za potrebe zatvorenica za higijenom.

3.3. Treba okrećiti sobe jer se to, sukladno članku 35. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), mora obaviti najmanje jednom godišnje, a po potrebi i češće.

3.4. U Prijamno-otpusnom odjelu, a po potrebi i u drugim sobama, treba postaviti dovoljan broj noćnih ormarića za svakog zatvorenika, sukladno članku 21. stavak 1. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09).

3.5. U sobama u kojima borave zatvorenici osuđeni od Suda BiH treba instalirati po jedan TV prijamnik, sukladno članku 36. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09).

3.6. Zatvorenicima treba osigurati poseban prostor u kojem će čuvati sezonsku garderobu jer njeno držanje u sobama daje im izgled neurednosti i smanjuje korisnu površinu sobe, kao i prostor za vjerske potrebe.

3.7. Treba završiti renoviranje soba iznad Prijamno-otpusnog odjela, čime će se povećati kapacitet Zavoda.

3.8. Iako je higijena u sobama zadovoljavajuća, ipak liječnik ili drugi zdravstveni djelatnik jednom tjedno treba kontrolirati higijenu u sobama i o tome voditi evidenciju, sukladno članku 32. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09).

REALIZACIJA PREPORUKE

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

3.1. Ovaj zavod je jedini u FBiH u kojem kaznu zatvora izdržavaju osuđene osobe ženskog spola. Potpuno smo svjesni činjenice da su smještajni kapaciteti (40 osuđenica) prenapregnuti s obzirom na propisane standarde. Međutim, na izvršenje kazne zatvora primaju se osuđenice po uputnim aktima nadležnih sudova, pa ni u jednom slučaju ne možemo utjecati na broj osuđenica koje se upućuju na izdržavanje kazne zatvora, držeći za krajnje nepopularnu mjeru obavještanje sudova (sudovi u FBiH, Sud BiH i Sud Brčko Distrikta) da su nam smještajni kapaciteti popunjeni te da nismo u mogućnosti primiti na izdržavanje kazne zatvora nove osuđenice.

3.2. Budući da su nam nedavno odobrena nova financijska sredstva za proračunsku 2013. godinu na stavci *Renoviranje*, do kraja ove godine nastojat ćemo provesti postupak i renovirati kupaonice i u osuđeničkim lamelama Kozlovac i u odjelu u kojem kaznu zatvora izdržavaju osuđenice te postaviti dodatne tuš-kabine.

3.3. Nakon što su nam za ovu godinu odobrena novčana sredstva, nabavljena je boja za krečenje i ostali materijal, te ćemo angažiranjem osuđenih osoba kao radne snage u etapama okrećiti sve prostorije u kojima borave osobe na izdržavanju kazne.

3.4. Noćni ormarići za svakog osuđenika također će biti postavljeni u skladu s raspoloživim, odnosno preostalim novčanim sredstvima za te namjene.

3.5. Nastojat ćemo postaviti TV prijarnike u svakoj sobi u kojoj borave osuđenici po presudama Suda BiH u idućoj proračunskoj godini, u skladu i opsegu s odobrenim sredstvima za te namjene.

3.6. Prostor u kojemu će se čuvati sezonska garderoba osuđenika nismo bili u mogućnosti osigurati, ali će nam u svakom slučaju u idućem razdoblju to biti jedan od prioriternih zadataka.

3.7. Sobe iznad Prijamno-otpusnog odjela veoma lako se mogu staviti u funkciju, čime bi se povećao kapacitet Zavoda, a jedini razlog zbog kojeg nije stavljen u funkciju jest činjenica da

nismo dobili suglasnost za novo zapošljavanje osoblja koje bi radilo s tih oko 20 osuđenika više (služba osiguranja, tretmana i zdravstvene zaštite).

3.8. Zdravstvenoj službi Zavoda naloženo je da jednom tjedno kontrolira higijenu u sobama i da o tome vodi evidenciju.

Uvidom na licu mjesta i na temelju razgovora s osobljem KPZ-a Tuzla konstatirano je sljedeće:

3.1. I dalje ostaje problem skućenog prostora koji koriste osuđene osobe ženskog spola. Premještanjem maloljetnika dobio bi se značajan prostor koji bi odgovarao zakonom propisanim uvjetima i standardima.

3.2. Nisu renovirane kupaonice u ženskom odjelu, već su sredstva usmjerena u Kozlovac, gdje se konstatira da je izvršena rekonstrukcija kupaonica u svima lamelama, te da su higijenski uvjeti znatno poboljšani (ukupno je renovirano osam kupaonica u tri lamele i prijam na otpusnom odjelu, u svaku kupaonicu ugrađene su po četiri kabine sa zaštitinim paravanima i po pet umivaonika).

3.3. Okrečene su prostorije iz vlastitih sredstava koja su osigurana uštedom, te je uz pomoć vlastite radne snage obavljeno krečenje prostorija.

3.4. Nisu postavljeni ormarići.

3.5. TV prijemnike nabavili su zatvorenici.

3.6. Odvojena je jedna prostorija za sezonsku robu i u tijeku je opremanje stelažama i ormarićima, tako da je znatno poboljšan dojam u pogledu urednosti i prenapučenosti.

3.7. Na Kozluku je renoviran prijamno-otpusni odjel, ali on nije u funkciji jer nedostaje osoblje (nedostaje pet službenika stražara).

3.8. Zdravstvena služba Zavoda uspostavila je knjigu kontrole higijene u sobama, koja se vodi po tjednom pregledu.

Preporuka je realizirana u svim slučajevima u kojima je Zavod angažirao vlastita sredstva i radnu snagu, ali ostaju obveze koje Zavod objektivno nije mogao ispuniti zbog nedostatka prostora i sredstava.

PREPORUKA 4.

Potrebno je poboljšati zdravstvenu zaštitu zatvorenika i pritvorenika te osigurati urednu dostavu lijekova, a posebno kada su u pitanju antidepresivi i sedativi, te nabaviti trake za mjerenje kolesterola i triglicerida.

REALIZACIJA PREPORUKE

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

Prema našim saznanjima, opskrbljenost antidepresivima i sedativima je na zadovoljavajućoj razini. Problemi nastaju jedino u slučajevima kada osuđenici odbijaju primiti zamjenski lijek, a postupak javne nabave mora se provesti po generičkim, a ne tvorničkim nazivima lijekova. Pritom, ne osporavamo da je ponekad bilo „zastoja“ u opskrbi lijekovima, ali zbog toga što izabrani dobavljač nije ispostavio trebovane lijekove.

Prema izjavi zdravstvenih djelatnika, a i ravnatelja Zavoda, konstatirano je da su ovi problemi riješeni jer je Federalno ministarstvo pravde preuzelo javnu nabavu lijekova i opskrba je uredna.

Također, u Zavodu rade dva medicinska tehničara po osnovi ugovora i dva stalno zaposlena, i to na dvije lokacije. Liječnik je stalno zaposlen. U odnosu na prethodno stanje, poboljšano je stanje u pogledu zdravstvenih djelatnika, iako se radi o zaposlenju po ugovoru, jer su oni potrebni upravo stoga što zdravstvena služba radi na dvije lokacije, a time se osigurava i rad u dvije smjene.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 5.

KPZ Tuzla treba postaviti kutiju za anonimne pritužbe zatvorenika i pritvorenika.

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

Kutije za anonimne pritužbe su postavljene.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uvidom na licu mjesta utvrđeno je da su kutije za anonimne pritužbe postavljene i u ženskom odjelu i u Kozlovcu.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 6.

Potrebno je poboljšati kontrolu kvalitete hrane i higijenskih uvjeta u kuhinji pa u vezi s tim:

- a. sukladno članku 40. stavak 5. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), uzorke hrane koja se priprema u Zavodu treba čuvati u hladnjaku 72 sata, a ne 24 sata kao što je sadašnja praksa;**
- b. sukladno članku 45. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), liječnik je obvezan najmanje jednom tjedno, a drugi zdravstveni djelatnik svakog dana, obilaziti kuhinju i provjeravati higijenske uvjete, način pripreme hrane, kvalitetu namirnica i kalorijsku vrijednost hrane, kao i zdravstveno stanje osoba koje rade u kuhinji, te o tome voditi knjigu kontrole kuhinje.**

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

- a) Trenutačno ne posjedujemo potrebnu opremu kako bi uzorke hrane čuvali 72 sata umjesto 24, uz napomenu da Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona provodi redovitu kontrolu uzoraka hrane u ovom zavodu.
- b) Zdravstvenoj službi Zavoda naloženo je da obvezno najmanje jednom tjedno obilazi kuhinju i provjerava higijenske uvjete i način pripreme hrane. Kalorijsku vrijednost i analizu ostavljenih uzoraka hrane redovito kontrolira Zavod za javno zdravstvo TK, s kojim je sklopljen ugovor o obavljanju naprijed navedenih usluga. Medicinski tehničari također svakodnevno provjeravaju higijenske uvjete u osuđeničkim kuhinjama, a osuđenici radno angažirani u osuđeničkim kuhinjama posjeduju uredne sanitarne knjižice.

REALIZACIJA PREPORUKE

a) Uvidom na licu mjesta konstatirano je da se uzorci hrane i dalje čuvaju 24 sata, a ne 72 kako je propisano Pravilnikom o kućnom redu u ustanovama za izvršenje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH. Također je konstatirano da u vrijeme pregleda nije radio hladnjak u kojem se među ostalim čuva i uzorak hrane, te da je star i praktično izvan upotrebe. Istodobno je to jedini hladnjak u odjelu na Kozluku.

Ostaje obveza koja proizlazi iz Pravilnika, kao i potreba nabave novog hladnjaka za odjel u Kozluku.

b) Konstatirano je da je kvaliteta hrane poboljšana, ocjena se izvodi na temelju razgovora sa zatvorenicima, a i uspostavljanje tjednog jelovnika s propisanim vrijednostima u pogledu količine hrane i iskazane vrijednosti u *Joulima* jamstvo je za provedenost ove preporuke. Također je ostvaren uvid u knjigu higijene koju vode liječnik i tehničar, koju dnevno potpisuje tehničar i tjedno liječnik, a odnosi se na provjeru higijenskih uvjeta u kuhinji i kvalitetu hrane.

Preporuka: a) nije realizirana i b) realizirana.

PREPORUKA 7.

Potrebno je u dosjeima zatvorenika čuvati i rješenje o radnom angažmanu jer se u dosjeu moraju nalaziti sva pismena vezana uz tog zatvorenika, sukladno članku 17. stavak 1. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09).

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

Rješenja o radnom angažmanu osuđenika već se dulje vrijeme ulažu u osobne dosjee svakog osuđenika.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uvidom na licu mjesta, tj. kontrolom dosjea zatvorenika, konstatirano je da su u njima uložena rješenja o radnom angažmanu zatvorenika.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 8.

KPZ Tuzla treba, sukladno članku 24.4. Europskih zatvorskih pravila, organizirati aranžmane posjeta koji će zatvorenicima omogućiti održavanje i unapređenje obiteljskih odnosa na što normalniji način. U vezi s tim, potrebno je svim zatvorenicima omogućiti tzv. posjete na kapiji 1, a samo izuzetno koristiti prostorije za posjete sa staklenom pregradom koja onemogućava fizički kontakt ili te posjete organizirati unutar zavodskog kruga.

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

Takozvani posjeti na kapiji odobravaju se osuđenicima uvijek kada to dopušta sigurnosni aspekt.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uvidom na licu mjesta konstatirano je da je u skladu s novim Pravilnikom o kućnom redu tzv. posjet na kapiji utvrđen kao pogodnost, te su za njega propisani novi kriteriji koje zatvorenici moraju ispuniti da bi ga realizirali. Prema izjavi zavodskog osoblja, ti kriteriji se poštuju i nema pritužbi zatvorenika na korištenje ovih pogodnosti. Postoje i novi kriteriji za posjete odvjetnika, kao i novi kriterij za radno angažiranje osuđenika.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 9.

KPZ Tuzla treba donijeti Pravilnik o korištenju videonadzora, kojim će jasno urediti postupak pristupa serveru i pregledanje snimki s nadzornih kamera, kao i jasno propisati koje su osobe ovlaštene za te radnje.

U informaciji koju je Neovisnom povjerenstvu dostavio ravnatelj KPZ-a Tuzla 9. 10. 2013. konstatira se sljedeće:

U najskorije vrijeme pristupit će se izradi pravilnika o korištenju videonadzora, kojim će se detaljno regulirati sva pitanja iz vaše preporuke.

REALIZACIJA PREPORUKE

Uvidom na licu mjesta konstatirano je da ova preporuka nije realizirana. Nakon planiranih rekonstrukcija, prema izjavi ravnatelja, ugradit će se i novi videonadzor u zavodu, te će se shodno tome realizirati i navedena preporuka.

Preporuka nije realizirana.

II. Obavljanje razgovora sa zatvorenicima i pritvorenicima u cilju utvrđivanja njihovih konkretnih pritužbi

Tijekom kontrolnog pregleda obavljani su razgovori sa sljedećim zatvorenicima i zatvorenicama:

1. Z. M. traži premještaj u bliži kazneno-popravni zavod;
2. H. M. ističe problem u vezi s uvjetnim otpustom;
3. M. G. žali se na uvjete smještaja i zdravstveni tretman, kao i na kvalitetu ishrane. Ističe kako se dugo čeka na preglede u domu zdravlja na koje upućuje zavodski liječnik, da je slaba opremljenost sportskom opremom prostora koji se koriste za slobodno vrijeme, a ukazuje i na potrebu pojačane ishrane onih koji su na radnoj obvezi;
4. M. B. ističe problem vlastite sigurnosti u Zavodu jer je, kako navodi, pretučen zbog toga što mu je, navodno, podmetnuta droga prilikom posjeta supruge, a koja je pronađena prilikom pretrage. Traži premještaj u drugi zavod. Molbu je uputio i Ministarstvu pravde BiH. Protiv njega se vodi i disciplinski postupak;
5. Z. M. tvrdi da je neosnovano optužen i osuđen na osam godina zatvora zbog lažnog svjedočenja svjedoka. Traži obnovu postupka ili reviziju, žalio se i Povjerenstvu za ljudska prava FBiH i Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću;
6. E. Š. i S. B. žale se zbog neostvarivanja prava na uvjetni otpust;
7. R. H. žali se na neopravdano vođenje disciplinskih postupaka jer uglavnom ono što uradi je zbog djelovanja lijekova koje uzima. Također, traži uvjetni otpust. Ističe da ne dobiva preslike dopisa koje Zavod upućuje u obliku mišljenja o uvjetnom otpustu;
8. M. P. žali se što je odbijen njezin zahtjev za uvjetni otpust;
9. A. T. žali se na neusklađenost ZIKS-ova na razini FBiH i BiH u pogledu posjeta i korištenja telefona, osobito na ograničen broj telefonskih razgovora u trajanju od 10 minuta i broja poziva koji su joj određeni, a naročito je otegotna činjenica što postoji samo jedna govornica, te ne može realizirati ni prava koja ima zbog broja zatvorenica koje koriste govornicu. Poseban problem pričinjava joj neodgovarajuća pomoć zavodskog osoblja u pogledu ostvarivanja prava po ZIKS-u kao što su: uvjetni otpust, posjeti odvjetnika, nema mogućnost koristiti računalo, pisač itd., tako da joj sve to skupa otežava ostvarivanje prava propisanih ZIKS-om. Zavodsko osoblje također neodgovarajuće tumači propise, a ističe i da u Zavodu nema psihologa i socijalnog djelatnika koji bi bili mjerodavni kada se daju mišljenja o mogućnosti korištenja određenih pogodnosti, poput prekida izdržavanja kazne. U službi tretmana također nema odgovarajuće osposobljenih osoba te bi voljela biti radno angažirana.

Neovisno povjerenstvo će naknadno provjeriti navedene pritužbe zatvorenika i zatvorenica, o čemu će sastaviti posebno izvješće.

Nakon što su obavljene kontrolni pregled i razgovori u Kazneno-popravnog zavodu Tuzla, konstatirano je da su uglavnom realizirane preporuke za čiju se realizaciju pobrinulo zavodsko osoblje na osnovi vlastitih sredstava i radne snage, a nisu realizirane one preporuke čija je realizacija zahtijevala dodatna financijska sredstva od Federalnog ministarstva pravde.

Neovisno povjerenstvo posebno ukazuje na potrebu realizacije preporuke br. 1 koja se odnosi na popunu potrebnog broja izvršitelja u Službi za tretman i preodgoj, kao i Službi za osiguranje.

6. Nenajavljeni *ad hoc* posjet KPZ-u Tuzla 3. 12. 2014. godine

Članovi Neovisnog povjerenstva obavili su nenajavljeni *ad hoc* posjet KPZ-u Tuzla dana 3. 12. 2014. godine. Povod za navedeni posjet bio je događaj u kojem je došlo do ozljeđivanja osuđenika M. B.-a.

Cilj posjeta bio je očevid na licu mjesta radi utvrđivanja činjeničnog stanja.

U vezi s konkretnim događajem:

1. obavljen je razgovor s:

- ravnateljem KPZ-a Tuzla Muzaferom Karićem,
- zapovjednikom Službe osiguranja Zijadom Bašićem,
- jednim brojem zavodskih policajaca u objektu Kozlovac,
- osuđenikom M. B.-om,

2. ostvaren je uvid u osobni dosje i dosje postupanja osuđenika M. B.-a.

I.

Na temelju obavljenih razgovora i uvidom u zavodsku dokumentaciju, konstatirano je sljedeće:

- Osuđenika M. B.-a je dana 5. 11. 2014. fizički napao osuđenik F. D. i zadao mu par udaraca rukom i nogom. Daljnju eskalaciju sukoba spriječilo je osoblje Službe osiguranja. Nakon ovog incidenta napadač je izoliran u samicu i protiv njega je pokrenut disciplinski postupak, a napadnutom osuđeniku M. B.-u Zdravstvena služba nije konstatirala bilo kakve ozljede.

Osuđenik M. B. informirao je o ovim okolnostima Neovisno povjerenstvo prilikom posjeta 28. 11. 2014. godine.

Dokaz: Službena zabilješka od 5. 11. 2014. koju je potpisao Jasmin Mehmedović, Službena zabilješka od 5. 11. 2014. koju je potpisao Goran Lučić, izjave osuđenika F. D.-a, N. P.-a, B. Ž.-a i M. B.-a.

Iz navedenih dokaza vidljivo je da je dana 5. 11. 2014. osuđenika M. B.-a napao osuđenik F. D. koji mu je zadao nekoliko udaraca, a potom je pokrenut i disciplinski postupak, o čemu svjedoči disciplinska prijava protiv osuđenika F. D.-a, broj: 04-12-6598/14 od 6. 11. 2014. U vrijeme posjeta Neovisnog povjerenstva disciplinski postupak nije bio okončan.

- Dana 29. 11. 2014. osuđenika M. B.-a ponovo je napao osuđenik F. D. u svojoj sobi i tom je prilikom zadobio lakše tjelesne ozljede u predjelu stomaka i desne noge nanesene improviziranim bodežom (žlica s drvenim drškom). Odmah je upućen u Službu hitne pomoći, a zatim u UKC Tuzla, gdje su mu konstatirane lakše tjelesne ozljede, nakon čega je vraćen u KPZ Tuzla. Prilikom kontrolnog pregleda u UKC-u Tuzla, osuđenik M. B. hospitaliziran je na toj klinici, gdje mu je obavljena eksplorativna laparoskopija abdomena i drenaža tekućine oko jetre. Otpušten je s klinike i vraćen u KPZ Tuzla 3. 12. 2014. u 9.30 sati. O ovom događaju je zavodska uprava obavjestila pripadnike MUP-a Tuzlanskog kantona koji su obavili očevid i proveli odgovarajuće istražne radnje.

Dokaz: Službena zabilješka od 29. 11. 2014. koju je potpisao Jasmin Mehmedović, Službena zabilješka od 29. 11. 2014. koju je potpisao Semir Tufekčić, Službena zabilješka od 29. 11. 2014. koju je potpisao Goran Lučić, izjave osuđenika F. D.-a i M. B.-a, kao i izjave osuđenika H. M.-a i E. B.-a, disciplinska prijava protiv F. D.-a od 2. 12. 2014., čiji je podnositelj Zijad Bešić, Izvješće o zdravstvenom stanju osuđenika M. B.-a od 4. 12. 2014. koje je potpisao prim. dr. Mirsad Trnovljaković, pomoćnik ravnatelja za pitanje zdravstva.

- Iz razgovora s osuđenikom M. B.-om konstatira se da je on zabrinut za svoju sigurnost jer, prema njegovim navodima, postoje ozbiljne namjere nekih osuđenika da ugroze njegov osobni integritet. Za razlog svoje ugroženosti navodi "da mnogo zna i vidi što se sve događa u osuđeničkoj populaciji", a posebno u vezi s prodajom opijata, čime se bave osuđenici koji su na terapiji odvikavanja i koji, navodno, nesmetano raspačavaju tablete Suboxon, prodaju ih drugim osuđenicima i od jedne tablete, navodno, "zarade" i do 150 KM. Prema njegovim navodima, pojedini osuđenici prodaju tablete Suboxon u vrijeme korištenja izvanzavodskih pogodnosti i pritom ostvaraju veliku financijsku dobit.

Naveo je da nikad nije koristio opojna sredstva, iako je osuđen za neovlašteni promet drogom. Također je naveo da mu je kazneno djelo navodno namješteno, a da on nije imao nikakve potrebe za bilo kakvim nezakonitim aktivnostima koje bi mu osigurale profit jer je, navodno, iz veoma imućne obitelji koja dugo radi u zapadnoj Europi, tako da je situiran i neovisan. Za navodni dokaz svoje situiranosti naveo je da mu roditelji i brat svakog mjeseca uplate na račun 400 KM, što je dovoljno za sve njegove potrebe u KPZ-u i da ga zbog toga ostali osuđenici, navodno, ne simpatiziraju i većinom ignoriraju.

Navodi kako je čuo da netko, pritom ne navodeći tko, daje 1.000 KM ili osam tableta Suboxona da on bude ozbiljno ozlijeđen. Na ove njegove navode upitan je zašto ne kaže tko je taj što želi njegovo ozljeđivanje i zašto to ne prijavi Službi osiguranja. Na to je osuđenik M. B. odgovorio da neće ništa govoriti dok je ovdje, a da će sve pojedinosti u vezi s događanjima, koje je tijekom boravka u Kozlovcu navodno dobro sagledao, iznijeti tek kada bude premješten u drugu ustanovu za izvršenje kaznenih sankcija u kojoj će mu biti zajamčena osobna sigurnost. Također je naveo da sa zavodskim osobljem (Služba osiguranja) uopće ne komunicira jer, prema njegovu mišljenju, ono ne poduzima potrebne mjere za njegovu zaštitu.

U razgovoru je naveo kako ne bi bježao od premještaja u KPZ Zenica jer je tamo već ležao šest mjeseci kao dio kazne od četiri godine zatvora, na koliko je bio osuđen u Republici Srbiji zbog kaznenog djela trgovine ljudima. Ovi navodi potvrdili su prethodne informacije da se radi o recidivistu koji je počinio teška kaznena djela. Prema njegovim navodima, u KPZ-u Tuzla odslužila je kaznu zatvora od godinu dana i njegova supruga zbog kaznenih djela iz čl. 195. i 196. Kaznenog zakona BiH, ali je izdržala kaznu.

U vezi s konkretnim događajem, izjavio je da se sve odigralo dana 29. 11. 2014. oko 10.15 sati, u sobi br. 5 Paviljona B. Navodi da je u šorcu ležao potrbuške na krevetu na kat, koji je odmah desno od ulaznih vrata u sobu, kada je ušao osuđenik F. D. i nožem mu zadao više udaraca u predjelu desnog bedra. Nakon što se pridigao i pokušao obraniti, osuđenik F. D. mu je navodno zadao još nekoliko udaraca u predjelu stomaka i potom se udaljio.

Navodno, nije bilo očevidaca spornog slučaja.

Za jedan od problema s kojima se osobno susreće, ali se to, prema njegovim navodima odnosi i na cijeli osuđenički kolektiv u kojem izdržava kaznu, ističe navodno loš rad Službe preodgoja i tretmana, a posebice odgajatelja Nezira Dedića. Prema izjavi M. B.-a, odgajatelj Dedić uopće ne radi s njima, te su u postupku preodgoja i resocijalizacije prepušteni sami sebi.

Neposrednim uvidom konstatirano je da osuđenik M. B. na stražnjoj strani desnog bedra ima četiri ranice promjera 8-15 mm, te da su rane već zarasle. Na stomaku u predjelu pupka, u krugu promjera 8-10 cm, ima četiri rane koje su također zarasle, ali djeluju kao stara ozljeda koja sličići ogrebotini.

Bit M. B.-ovog navoda svodila se na to da se ne osjećā sigurno, da strahuje za svoju sigurnost jer zavodsko osoblje, navodno, ne poduzima ništa da ga zaštiti, te da je jedino rješenje njegov premještaj u drugu ustanovu.

II.

Uvidom u dosje konstatirano je sljedeće:

Osuđenik M. B. se u KPZ-u Tuzla vodi pod matičnim brojem 111/12 i izražava kaznu na temelju presude Suda BiH broj: S 1 2 K 002904 10 Ko od 20. 1. 2011., kojom je pravomoćno osuđen na četiri godine i šest mjeseci zatvora zbog kaznenog djela iz članka 195. stavak (2) u vezi sa stavkom (1) Kaznenog zakona BiH (neovlašćeni promet opojnim drogama).

Iz raspoložive dokumentacije i mišljenja nadležnih u Službi za zdravstvenu zaštitu i Službi za tretman i preodgoj može se zaključiti da se radi o osuđenoj osobi koja je prosječnih intelektualnih sposobnosti, te koja prilikom prijma i tijekom izdržavanja kazne nije pokazivala znake neuroza, psihopatije i ovisnosti. Zaključak nadležnih je da je M. B. počinio kazneno djelo iz koristoljublja i zbog neprimjerenog okruženja. Riječ je o recidivistu čija je asocijalnost, prema procjeni nadležnih u KPZ-u, proizvod koristoljublja i same strukture njegove ličnosti.

Osuđenik M. B. nema pravo na izvanzodske pogodnosti jer nije ispunio formalni zakonski uvjet od 3/5 izdržane kazne. Koristio je redovite i slobodne posjete.

Iz dosjea je vidljivo da je bio radno angažiran u vešernici.

Nije bio disciplinski kažnjavan do početka studenoga 2014. godine. Počinio je disciplinski prekršaj kada su, nakon jednog slobodnog posjeta njegove supruge, kod njega

pronađene tri tablete Suboxon koje imaju psihoaktivno djelovanje, a koje su bile ušivene u remen torbe koju mu je predala supruga tijekom slobodnog posjeta.

Pored obavljenih razgovora i uvida u navedenu dokumentaciju, članovi Neovisnog povjerenstva obavili su razgovor s medicinskim tehničarem u Službi za zdravstvenu zaštitu o navodima koji se odnose na podjelu tableta Suboxon. Iz razgovora se može zaključiti da tablete dobivaju osuđenici koji nisu pod nadzorom Neovisnog povjerenstva te stoga nije bio moguć uvid u njihove zdravstvene kartone, ali je pojašnjeno da tablete dijeli isključivo medicinski tehničar odnosno tehničar angažiran na određeno vrijeme.

Također je obavljen dodatni razgovor sa zavodskom upravom o okolnosti sigurnosti osuđenika M. B.-a, u kojem je istaknuto da je KPZ Tuzla ustanova poluotvorenog tipa sa specifičnom arhitekturom, zbog čega nije moguće fizički odvojiti M. B.-a i na taj način spriječiti i onemogućiti bilo kakve napade na njega ubuduće. Čak i mjera usamljenja, kao jedna od mogućnosti odvajanja i zaštite, ne bi bila dugoročnog karaktera i apsolutna garancija za sigurnost osuđenika M. B.-a.

Rečeno je da u koji god paviljon bio smješten, opet bi bio dostupan svakome tko bi mu eventualno pokušao nauditi. Također je istaknut i nedostatak zavodskih čuvara, što stvara dodatne probleme glede ukupne sigurnosti u odjelu Kozlovac. Sa zapovjednikom dijele mišljenje i zavodski čuvari koji su u vrijeme našeg boravka bili u smjeni i s kojima je također obavljen razgovor o pitanju sigurnosti i mogućnosti potpune zaštite M. B.-a ili bilo kojeg drugog osuđenika.

Na temelju iznesenog te imajući u vidu raspoložive podatke i dokumentaciju, donosimo

Z A K L J U Č A K

1. Nesporno je da je osuđenik M. B. dana 29. 11. 2014. godine napadnut od osuđenika F. D.-a.
2. Nakon napada osuđenik M. B. je hospitaliziran u UKC-u Tuzla, a osuđenik F. D. je izoliran u samicu i protiv njega je pokrenut disciplinski postupak.
3. Uprava KPZ-a Tuzla poduzela je hitne aktivnosti iz svoje nadležnosti, a događaj je prijavila lokalnoj policiji.

4. Osuđeniku M. B.-u ili bilo kojem drugom osuđeniku ne može se jamčiti apsolutna sigurnost imajući u vidu vrstu ustanove, režim izdržavanja kazne, broj i opremljenost zavodskog osoblja u Službi osiguranja.

Imajući u vidu naprijed navedeno, dajemo sljedeću

P R E P O R U K U

1. Zavodska uprava treba poduzeti sve raspoložive aktivnosti kako bi se spriječili eventualni novi napadi na osuđenika M. B.-a ili bilo kojeg drugog osuđenika, te primjenu mjera sigurnosti i preodgoja u propisanom kapacitetu.
2. Zavodska uprava treba dostaviti Neovisnom povjerenstvu rješenje disciplinskog povjerenstva povodom događaja od 5. i 29. 11. 2014., kao i izvješće MUP-a Tuzlanskog kantona odnosno tužiteljstva, s obzirom na to da su oni bili uključeni u ovaj slučaj.
3. Predlaže se zavodskoj upravi da preispita način podjele lijeka Suboxon osuđennicima, jer događaji koji se navode utječu ne samo na one koji koriste navedeni lijek nego i na druge osuđenike, te da uspostavi bolju kontrolu njegovog korištenja i o poduzetim mjerama izvijesti Neovisno povjerenstvo.

7. Kontrolni posjet KPZ-u Zenica 8. i 9. 12. 2014. godine

Najavljeni kontrolni posjet Kazneno-popravnom zavodu Zenica obavljen je 8. i 9. 12. 2014. godine. Tijekom posjeta obavljen je razgovor s ravnateljem Hidajetom Jabandžićem, zamjenikom ravnatelja Ivicom Dujmovićem, pomoćnikom ravnatelja za osiguranje Redžom Kavgićem, pomoćnikom ravnatelja za pravne poslove Amirom Alijagićem, vršiteljem dužnosti pomoćnika ravnatelja za zdravstvo Farukom Hamidovićem i pomoćnikom ravnatelja za sektor odgoja i tretmana Semirom Delićem.

Cilj posjeta bio je:

- kontrola realizacije preporuka danih u Izvješću od 26. 7. 2012.,
- obavljanje razgovora sa zatvorenima i pritvorenima u cilju utvrđivanja njihovih konkretnih pritužbi.

I. Realizacija preporuka

Pregled u KPZ-u Zenica obuhvatio je neposrednu kontrolu preporuka uvidom na licu mjesta i obavljanje razgovora sa zavodskom upravom.

PREPORUKA 1.

Potrebno je poboljšati uvjete boravka u Pritvorskom odjelu, jer su nezadovoljavajući zbog neodgovarajućih sanitarnih čvorova. Naime, sve sobe u Pritvorskom odjelu su dvokrevetne, a u njima su sanitarni čvorovi samo djelomično odvojeni od ostatka sobe. U vezi s tim, u sve sobe Pritvorskog odjela treba ugraditi odgovarajuće sanitarne čvorove s kabinom i odgovarajućom ventilacijom. Budući da se u Pritvorskom odjelu borave pritvorenice, potrebno je dodatno angažirati zatvorske policajce ženskog spola i organizirati njihov rad tijekom 24 sata, te fizički odvojiti prostorije za žene od prostorija za muškarce.

REALIZACIJA PREPORUKE

Obilaskom Pritvorskog odjela utvrđeno je da je Zavodska uprava renovirala zajedničku kupaonicu koju koriste pritvorenici, te su u njemu tri odvojene tuš-kabine. Međutim, sanitarni čvorovi u sobama i dalje nisu potpuno fizički odvojeni od ostatka sobe nego su samo djelomično odvojeni zidićem visine oko 1,5 metara, bez odgovarajuće ventilacije, što izravno utječe i na higijenske uvjete u sobama i na pravo na privatnost pritvorenika. Također, stječe se dojam da ni osvjetljenje u sobama nije odgovarajuće, odnosno prozori su malih dimenzija, čime se ograničava dnevna svjetlost, dok je umjetno osvjetljenje također neprikladno.

Prema izjavi zavodske uprave, u KPZ-u Zenica zaposleno je devet zavodskih stražarki koje su radno angažirane do 23 sata.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 2.

Potrebno je svaki dokument u dosjeima zatvorenika evidentirati, odnosno uredno voditi evidenciju dokumenata u dosjeima.

REALIZACIJA PREPORUKE

Formiran je novi obrazac o sadržaju evidencije dokumenata osuđenika u kojima se uredno evidentiraju sva pismena vezana uz osuđenički list.

Preporuka je realizirana, ali su potrebne i dodatne provjere.

PREPORUKA 3.

Za sve pritvorenike i zatvorenike treba otvoriti zdravstvene kartone i u njima uredno voditi tretmane i propisane terapije.

REALIZACIJA PREPORUKE

Nabavljeni su propisani obrasci zdravstvenih kartona i uredno se vode.

Preporuka je realizirana, ali su potrebne i dodatne provjere.

PREPORUKA 4.

Hitno je potrebno osigurati primarnu zdravstvenu zaštitu u pogledu liječenja, popravaka i ekstrakcije zuba, sukladno članku 71. ZIKS-a.

REALIZACIJA PREPORUKE

Zavodska uprava angažirala je stomatologa, koji je ujedno i oralni kirurg, a dolazi u KPZ Zenica tri puta tjedno. Time da je znatno unaprijeđena zdravstvena zaštita zatvorenika i pritvorenika.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 5.

Potrebno je ozbiljnije pristupiti liječenju ovisnika o narkoticima u smislu veće dostupnosti pripravaka koji smanjuju štetu i omogućavaju njihovo izlječenje. Treba pronaći bolje i kvalitetnije načine suradnje s civilnim zdravstvenim ustanovama po pitanju uvođenja novih metoda liječenja ovisnika.

REALIZACIJA PREPORUKE

Prema izjavi zavodske uprave, u KPZ-u Zenica smješteno je oko 250-300 zatvorenika koji koriste psihofarmakološku terapiju, a njih 16 metadonsku terapiju. Svi zatvorenici uredno primaju svoje terapije, koje im dijeli medicinski tehničar.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 6.

Iako u Forenzičkom odjelu nije bilo osoba nad kojima se izvršavaju kaznene sankcije i druge mjere koje je izrekao Sud BiH u kaznenom postupku, potrebno je što hitnije izmjestiti Forenzički odjel izvan zavodskog kruga i u organizacijskom smislu, a osobe iz tog odjela premjestiti u odgovarajuće zdravstvene ustanove.

REALIZACIJA PREPORUKE

Forenzički odjel još uvijek nije izmješten izvan zavodskog kruga, ali je zavodska uprava proširila kapacitet Odjela za jednu prostoriju te su poboljšani uvjeti boravka unutrašnjim razmještajem.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 7.

Potrebno je hitno potpuno odvojiti maloljetne zatvorenike od punoljetnih. Naime, iako su maloljetnici smješteni u posebnom paviljonu, oni su, ipak, tijekom dana u stalnom kontaktu s punoljetnim zatvorenicima s kojima dijele zajednički krug za šetnju.

REALIZACIJA PREPORUKE

Maloljetnički zatvor u cijelosti je fizički dovojen od ostatka Zavoda.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 8.

Potrebno je uredno i redovito voditi kontrolnu knjigu hrane, i to za svaki obrok i za svaki dan, a ne, kao što je sada slučaj, samo za doručak i ručak. Također, potrebno je obilježavati uzorke hrane koji se dnevno odlažu u hladnjak (npr. doručak, 4. svibnja 2012. itd). Potrebno je odmah osigurati zadovoljavajuće higijenske uvjete u prostorijama za pripremu i distribuciju hrane.

REALIZACIJA PREPORUKE

Iako je obilaskom kuhinje konstatirano da je ona čista i uredna, ipak je utvrđeno da se i dalje potrebne evidencije ne vode uredno. Tako je uvidom u knjigu kontrole ishrane utvrđeno da nju potpisuje medicinski tehničar, ali se ne vodi uredno jer nije potpisana za svaki obrok. Vodi se i knjiga kontrole namirnica koje dolaze iz skladišta koju potpisuje medicinski tehničar, ali se ni ona ne vodi uredno.

Uzorci hrane uzeti od svakog obroka čuvaju se u hladnjaku i propisno su obilježeni, ali se čuvaju samo 24 sata.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 9.

U Prijamnom odjelu zatvorenici treba omogućiti pristup sobama i krevetu na više sati dnevno radi dnevnog odmora.

REALIZACIJA PREPORUKE

U Prijamnom odjelu dodan je termin prijepodnevnog odmora u sobama, a traje od 8 do 10 sati.

Preporuka je realizirana, ali su potrebne dodatne provjere.

PREPORUKA 10.

Svim pritvorenici potrebno je omogućiti boravak na otvorenome u trajanju od najmanje dva sata dnevno. U Pritvorskome odjelu treba postaviti kutiju za anonimne pritužbe pritvorenika, kao što je slučaj u paviljonima u kojima su smješteni zatvorenici.

REALIZACIJA PREPORUKE

Prema izjavi zavodske uprave, svim pritvorenici osiguran je boravak na otvorenome u trajanju od dva sata, izuzev u slučajevima povećanog broja pritvorenika. U tim slučajevima se obavještavaju nadležni sudovi koji i provode nadzor nad ostvarivanjem ovog prava.

Obilaskom Pritvorskog odjela utvrđeno je da je u hodniku postavljena kutija za anonimne predstavke.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 11.

Potrebno je donijeti propis (pravilnik o radnom angažiranju) za sve zatvore u Federaciji BiH kojim će biti propisani standardi za stjecanje prava zatvorenika na radni angažman.

U KPZ-u Zenica način dodjele radne obveze samo je djelomično jasan (da je zatvorenik u skupini A), dok su ostali elementi dani nesustavno i bez profesionalnih standarda, stoga je Pravilnikom o klasifikaciji i reklasifikaciji osuđenih osoba u klasifikacijsko-stimulativne skupine u KPZ-u Zenica potrebno uspostaviti jasne kriterije i postupak upućivanja na radni angažman. Potrebno je stvoriti veći prostor, s uvjetima za veći radni angažman (zapošljavanje) zatvorenika i osigurati mjere zaštite na radu sukladno članku 92. ZIKS-a.

REALIZACIJA PREPORUKE

Federalno ministarstvo pravde još uvijek nije donijelo pravilnik o radnom angažiranju zatvorenika. Prema izjavi zavodske uprave, 351 zatvorenik je radno angažiran, a još najmanje 200 zatvorenika željelo bi raditi, ali Zavod nema mogućnosti za njihovo zapošljavanje.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 12.

Federalnom ministarstvu pravde preporuča se žurno zapošljavanje nedostajućeg osoblja u KPZ-u Zenica za resocijalizaciju i preodgoj zatvorenika: psiholozi, socijalni djelatnici, odgajatelji, stražari, osobe za radni tretman (u livnici), naročito na radnim mjestima na kojima su zaposlenici otišli u mirovinu ili su premješteni prema internom natječaju u drugi zavod, kao i popuna ostalim nedostajućim osobljem prema sistematizaciji. Posebno se preporuča zapošljavanje dodatnog broja stražara koji bi bili angažirani u drugoj i trećoj smjeni.

REALIZACIJA PREPORUKE

Prema izjavi zavodske uprave, još uvijek nedostaje veliki broj osoblja, osobito stražara i odgajatelja, a naročito jer je izgrađen i Paviljon III. koji nije u funkciji jer nedostaju najmanje 30 stražara i dva odgajatelja.

Preporuka nije realizirana.

PREPORUKA 13.

Potrebno je potpuno renovirati ili izgraditi novi Paviljon I. unutar zavodskog kruga.

REALIZACIJA PREPORUKE

Zavodska uprava još uvijek nije osigurala sredstva za izgradnju novog objekta Paviljona I., ali je izrađena projektna dokumentacija te pokušava pronaći sredstva uz pomoć međunarodne zajednice.

Preporuka nije realizirana, ali uprava zavoda ulaže napore u njenu realizaciju.

PREPORUKA 14.

U Pritvorskom odjelu treba osigurati jednu sobu s dva ili tri računala na kojima bi se pritvorenici pripremali za obranu uz pomoć CD-ova dobivenih od Suda BiH.

REALIZACIJA PREPORUKE

Obilaskom Pritvorskog odjela konstatirano je da u prostoriji za posjete odvjetnika ima jedno prijenosno računalo koje je, prema izjavi zavodske uprave, namijenjeno svim pritvorenicima te ih svaki od njih može koristiti.

Preporuka je realizirana.

PREPORUKA 15.

Server za videonadzor vanjskih površina zatvora (server je u zgradi koju koristi osoblje zaposleno u KPZ-u Zenica) treba staviti u posebnu prostoriju s pečatom. Potrebno je donijeti interni pravilnik o pravilima korištenja videonadzora.

REALIZACIJA PREPORUKE

Zavodska uprava donijela je Prijedlog pravilnika o korištenju videonadzora, te je u tijeku prijam u radni odnos još jednog izvršitelja kao referenta za videonadzor.

Preporuka nije realizirana, ali je zavodska uprava poduzela mjere za njenu realizaciju.

II. Obavljeni razgovori sa zatvorenicima

Tijekom posjeta obavljen je razgovor s trojicom pritvorenika kojima je mjeru pritvora izrekao Sud BiH i 36 zatvorenika osuđenih od Suda BiH, a koji su se izjasnili da žele obaviti razgovor, i to:

- pritvorenik E. L. imao je pritužbu na uvjete smještaja jer u istoj sobi i objeduje i vrši nuždu;
- pritvorenik J. M. nije imao nikakvih konkretnih pritužbi na uvjete boravka;
- pritvorenik D. V. naveo je da ima pravo na telefonski razgovor samo jednom tjedno u trajanju od 5 minuta te na posjete također jednom tjedno u trajanju od 30 minuta;
- zatvorenik I. S. imao je pritužbi zbog toga što je izgubio pravo na korištenje pogodnosti jer ga je netko prijavio. Žalio se i što ne može dobiti uvjetni otpust;
Zatvorenik je upućen da pitanja na koje se odnose njegove pritužbe nisu u nadležnosti Povjerenstva.
- zatvorenik A. T. naveo je da je smješten u vanjskom paviljonu i od kada je počela raditi kuhinja sa svinjskim mesom unutar zavodskog kruga više ne dobiva svinjske suhomesnate proizvode, a nema mogućnosti koristiti navedenu kuhinju;
- zatvorenik E. V. imao je pritužbu na kvalitetu zimske garderobe te na to što u Paviljonu I. ima samo jedna telefonska govornica na jednom katu, a to je nedovoljno za sve zatvorenike pa i po 10 zatvorenika čeka u redu za telefoniranje. Također je imao pritužbu na kvalitetu telefonskih govornica T3 operatera jer se često kvare;
- zatvorenik N. R. žalio dse na neprimjeren smještaj, jer su u sobi 28 Paviljona V-1 smještena četiri zatvorenika pa nema dovoljno prostora ni zraka. Također je imao protužbu na kvalitetu stomatoloških usluga jer mu ispadaju ugrađene plombe. Smatra kako ne bi trebao imati isti tretman s ostalim zatvorenicima, već zatvorenici koje je osudio Sud BiH trebaju imati posebnog odgajatelja;

- zatvorenik I. Š. imao je pritužbu na zdravstvenu zaštitu jer mu nije pružena odgovarajuća zdravstvena pomoć kad je imao upalu žuči. Tvrdi da nikada nije upoznat s odredbama Zakona o izvršenju kaznenih sankcija BiH, da je od zavodske uprave tražio da nastavi studije ekonomije, ali mu to nije omogućeno, da je pet godina u KPZ-u Zenica a nikada nije bio radno angažiran, te da želi premještaj u KPZ Sarajevo s obzirom na to da je izdržao polovinu kazne. Također smatra da bi zatvorenici klasificirani u skupinu A, kojoj i on pripada, trebali biti izdvojeni od zatvorenika kalsificiranih u skupine B i C;
- zatvorenik S. S. tvrdi da se obraćao odgajatelju za odobravanje izvanzavodskih pogodnosti jer je izdržao polovinu kazne, a odgajatelj mu je odgovorio da izvanzavodske pogodnosti može koristiti tek nakon što izdrži 3/5 kazne. I on tvrdi da nikada nije upoznat sa ZIKS-om te da bi zatvorenici klasificirani u skupinu A, kojoj i on pripada, trebali biti izdvojeni od zatvorenika kalsificiranih u skupine B i C;
- zatvorenik H. P. nije imao konkretnih pritužbi i zadovoljan je tretmanom i zdravstvenom zaštitom;
- zatvorenik R. R. izjavio je da boravi u trokrevetnoj sobi sa zatvorenikom M. T.-om koji ima psihičkih problema i koji bi morao biti sam u sobi, što i on želi. Također je izjavio da je Povjerenstvo za uvjetni otpust odbilo njegov prijedlog za uvjetni otpust uz odgovor kako je Zavod mišljenja da nisu ispunjene pretpostavke za odobravanje uvjetnog otpusta, ali mu to izvješće nikada nije dostavljeno. Tvrdi da je od odgajatelja tražio ZIKS, ali ga nikada nije dobio;
- zatvorenici B. Š. i R. O. izjavili su da u Paviljonu I-2 ima samo jedna kupaonica s jednim tušem i samo jedna telefonska govornica na tri odgojna kolektiva. Zatvorenici su imali pritužbu na hranu jer, prema njihovim izjavama, u hrani nema dovoljno mesa;
- zatvorenici S. R., S. K. i I. P. izjavili su da su smješteni u Prijamnom odjelu u kojem su veoma loši uvjeti (i po 16 osoba u sobi), veoma loši higijenski uvjeti te da ima samo tri WC-a na 55 osoba. Prema njihovim izjavama, kupaju se samo jednom tjedno u kupaonicama udaljenim 500 metara od odjela. Također su izjavili da nitko nije obavio razgovor s psihologom ili drugim osobama, izuzev što su obavljani liječnički pregledi. Žale se što nema nikakvih sekcija niti bilo kakvih drugih aktivnosti pa za lošeg vremena ne mogu ni šetati vani, a dnevni odmor u sobama traje samo od 9 do 10 i od 14 do 17 sati. Također su imali pritužbi na primanje paketa, budući da imaju pravo samo na jedan paket mjesečno težine do 10 kg, zatim na kvalitetu namirnica u kantini

jer nema voća i na visoke cijene, kao i na to što kantina radi samo dva dana tjedno - srijedom i subotom. Uz to, S. R. imao je pritužbu na aranžaman posjeta, budući da mu u posjet dolazi dijete s kojim ne može ostvariti fizički kontakt jer se posjeti odvijaju iza stakla. S. K. imao je pritužbu na način rada zavodskog osoblja jer mu je majka poslala novac posredstvom *Western Uniona* koji je primio tek nakon tri dana;

- Zatvorenik E. M. je u pisanoj predstavi naveo čak 44 pritužbe, od kojih su neke očigledno neutemeljene, povodom nekih su donesene preporuke, a ostale će biti predmetom daljnjih provjera;
- zatvorenik S. M. smješten je zajedno s E. M.-om u Paviljonu I-V, u sobi 5, a izjavio je da su kreveti neodgovarajući jer nedostaju špere (šperploče). Njemu je liječnik propisao korištenje špere, ali je nikada nije dobio tako da ju je morao kupiti. Također je naveo da higijena nije zadovoljavajuća jer u sobama ima žohara;
- zatvorenik M. J. imao je pritužbi na broj i kvalitetu telefonskih govornica. Spomenuo je da u sobama ima žohara pa je predložio da im se osiguraju plastične kutije koje se mogu hermetički zatvoriti za čuvanje garderobe. Izjavio je da se kupaju samo jednom tjedno, pri čemu moraju izaći iz objekta, te da je bojler nedovoljne veličine i slabo grije tako da nema dovoljno tople vode;
- zatvorenik D. J. istaknuo je problem s telefonskim govornicama, ali i da je bio svjedok u kaznenom postupku protiv braće Š., koji su naknadno smješteni u KPZ Zenica. Iz tog je razloga zabrinut za svoju sigurnost te je tražio premještaj, ali o tome još uvijek nije odlučeno;

U vrijeme usvajanja ovog izvješća zavodska uprava informirala je Neovisno povjerenstvo da je zatvorenik D. J. premješten u KPZ Mostar.

- zatvorenik A. J. je strani državljanin i izjavio je da mu je obitelj u Pazariću, gdje je imao prijavljeno prebivalište kod ujaka. Tu su njegova djeca te bi volio dobiti premještaj i koristiti izvanzavodske pogodnosti jer ispunjava uvjete;
- zatvorenik S. A. nema primjedaba na uvjete smještaja, samo bi želio premještaj u KPZ Orašje kako bi bio bliže obitelji;
- zatvorenik A. Š. nema primjedaba na uvjete smještaja, ali navodi kako se drugi osuđenici žale na zdravstvenu zaštitu;
- zatvorenik P. B. žalio se na ishranu, navodeći da je hrana bezukusna i bez začina. Također se žali na higijenske uvjete jer za mjesec dana dobiju jedan toaletni papir i

jedan sapun. Žali se što se u redu za telefonsku govornicu čeka i po 2,5 sata radi razgovora od 5 minuta i što je osiguran jedan telefon na 55 zatvorenika;

- zatvorenik S. A. nema primjedaba na uvjete boravka, osim na rad disciplinskog povjerenstva koje mu je oduzelo pravo na rad. Smatra da je to bilo upravo u vrijeme kada je trebao početi koristiti pogodnosti i da će mu to otežati pravo na isunjavanje uvjeta. Uložio je žalbu ravnatelju i čeka rješenje, a ističe kako mu je posao bitan jer nema drugih prihoda (ima bolesnu ženu i troje djece). Ranije je bio dva puta uvjetno disciplinski kažnjen;
- zatvorenik M. B. imao je najviše primjedaba na zdravstvenu uslugu. Naveo je da ima problema sa sinusima, ali mu liječnik daje samo obične antibiotike te da, iako mu je bilo rečeno, nije pozvan na pregled kod liječnika specijalista za ORL;
- zatvorenik M. C. iznio je niz pritužbi na uvjete boravka i osoblje KPZ-a. Izjavio je da se osjeća diskriminiranim u više slučajeva. Smješten je u Paviljonu I., koji je u katastrofalnom stanju. Smeta mu što je vjerski objekt za vjernike Bošnjake smješten u središnjem dijelu paviljona pa nema mira za vrijeme molitve. Ima primjedbnu na hranu da je bljutava i bezukusna. Iako mu je neuropsihijatar preporučio rad kao terapiju jer boluje od PTSP-a, uprava KPZ-a je odbila taj prijedlog. Ističe da nema odgovarajući kontakt s odgajateljem te ima dojam da odgajatelj o njemu stvara pogrešnu sliku na temelju saznanja od drugih, a ne od njega;
- zatvorenik H. Č. navodi da su uvjeti u KPZ-u katastrofalni. Smješten je u Paviljonu I. u kojem su higijenski uvjeti loši: jedan tuš na 60 zatvorenika. Također se žali što je hrana loša, uvijek ista i bezukusna. Ima problem i sa zdravstvenom zaštitom. Smatra da je liječnik nemaran jer za svaku bol daje samo paracetamol. Higijenski uvjeti su loši jer za mjesec dana dobiju samo jedan toaletni papir i jedan sapun. Izjavio je da Služba za preodgoj i tretman resocijalizacije nije odgovarajuća, da nikada nije bio kod psihologa, a na razgovor s odgajateljem čeka se po tri mjeseca. Ima dojam da pri stjecanju uvjeta za pogodnosti uvijek nastane nekakav problem zbog kojega se ne mogu ostvariti pogodnosti;
- zatvorenik M. B. žalio se na uvjete smještaja. Naveo je da su sobe prenapučene i da se zatvorenici ne odvajaju po počinjenim djelima. Sobe su pune žohara. Također se žalio na zdravstvenu uslugu i što dobivaju samo paracetamol i vitamin C. Nisu upoznati kada dolazi stomatolog. Hrana je jednolična. Navodi kako dolazi do velikih problema pri korištenja telefonske govornice, jer je 180 zatvorenika na jedan telefon pa se u redu

čeka i po 2,5 sata. Također je naveo da nema psihologa, nema socijalnog tretmana, a na razgovor s odgajateljem čeka se šest mjeseci, zbog čega nije dobio mogućnost za posao, kao ni mogućnost uključivanja u sekcije;

- zatvorenici A. B. i Z. D. žalili su se na uvjete smještaja koji su, kako navode, katastrofalni. Higijenski uvjeti su loši, kupaju se jednom tjedno jer je samo jedan tuš na 60 zatvorenika. Hrana je bezukusna. Nema tretmana resocijalizacije, odgajatelji ne rade svoj posao. Ističu da je dnevni boravak neuvjetan za boravak 50 ljudi, u njemu nema TV-a i ima dvije klupe na koje može sjesti samo osam osoba. Z. D. ističe i problem u vezi s kontaktiranjem supruge, zbog neodgovarajuće isprave (fotokopija osobne iskaznice) koju Zavod ne priznaje;
- zatvorenik N. Č. ističe da je prije šest mjeseci stekao uvjete za uvjetni otpust, ali to pravo ne može ostvariti zbog mišljenja Zavoda. Također ističe da ima sedmero djece te da dolasci supruge i djece, koji žive u Norveškoj, iziskuju znatna financijska sredstva pa mu je dobivanje uvjetnog otpusta prioritet;
- Zatvorenik F. E. nije imao pritužbi na hranu i uvjete boravka. Navodi kako je najveći problem telefon. 170 zatvorenika koristi jedan telefon pa se po 2-3 sata čeka na 5 min razgovora. Ističe da nema kontakta s odgajateljem te da mu nije određen nikakav tretman od kada je u Zavodu (10 mjeseci);
- zatvorenik E. H. nema većih problema u KPZ-u, osim što smatra da je zakazao tretman resocijalizacije. Nije upoznat ni tko mu je odgajatelj, a za četiri godine, koliko je u ovom KPZ-u, pozvan samo jednom na razgovor. S odgajateljem komunicira samo pismeno, i to po zahtjevu. Ističe da, iako nema kontakt s odgajateljima, uvijek dobije negativno mišljenje kada su u pitanju određene preporuke i korištenje pogodnosti;
- zatvorenik A. H. istaknuo je kako je jedan od najvećih problema telefon (jedan na 160 zatvorenika). Također je naveo da su sobe u Paviljonu I. u kojem je smješten neuvjetne. Sobe su odvojene samo šperpločom pa često nema mira i smetaju jedni drugima. Hrana nije po propisima u pogledu gramaže, jednolična je i bezukusna. Problem stvara i održavanje osobne higijene jer je jedan tuš na 60 zatvorenika. Ističe da nema nikakav odnos s odgajateljem i da se ništa ne radi na preodoju;
- zatvorenik A. H. ističe da je hrana loša. Traži pravni savjet za daljnje postupanje u obnovljenom postupku protiv drugih osoba;
- zatvorenik A. H. ima pritužbi na smještaj. Navodi da su sobe prenapučene jer je u sobi od 30 m² smješteno 16 zatvorenika. Hrana nije loša, ali je količinski nedovoljna. Već

dva mjeseca čeka u Prijamno-otpusnom odjelu i još nije raspoređen u odgojni kolektiv, zbog čega mu je uskraćeno pravo na posjete;

- zatvorenik H. H. nema pritužbi na uvjete boravka u KPZ-u Zenica.

Na temelju svega navedenoga, a u svrhu poboljšanja uvjeta boravka zatvorenika i pritvorenika u KPZ-u Zenica, Neovisno povjerenstvo daje sljedeće

P R E P O R U K E

1. Ponovo se ističe potreba za ugradnjom odgovarajućih sanitarnih čvorova s kabinom i odgovarajućom ventilacijom u sobama Pritvorskog odjela. Naime, postojeće rješenje, po kojemu su sanitarni čvorovi odvojeni od ostatka sobe zidićem visine oko 1,5 metara, ne samo što izravno utječe na higijenske uvjete u sobama nego je u suprotnosti s člankom 19.3. Europskih zatvorskih pravila kojim se propisuje da „zatvorenici imaju pravo pristupa sanitarnim prostorijama koje su higijenski ispravne i poštuju privatnost“, te s člankom 28. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH”, broj 55/09), prema kojemu „sanitarni čvor mora biti odvojen pregradnim zidom koji će pritvoreniku ili osuđeniku osigurati potpunu zaštitu privatnosti prilikom njegovog korištenja“.

2. Federalno ministarstvo pravde treba obaviti inspekcijski pregled u sobama Pritvorskog odjela u cilju utvrđivanja ima li u sobama dovoljno dnevnog i umjetnog svjetla u skladu sa standardima propisanim člankom 66. st. 3. i 4. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13) i člankom 27. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH”, broj 55/09), kao i zadovoljavaju li sobe u kojima su smješteni zatvorenici, a naročito u sobi broj 28 Paviljona V-1 i u Prijamnom odjelu, standarde smještaja propisane člankom 66. Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH - pročišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“, br. 12/10 i 100/13).

3. Federalno ministarstvo pravde treba što hitnije poduzeti aktivnosti u cilju izmiještanja Forenzičkog odjela iz KPZ-a Zenica u odgovarajuće zdravstvene ustanove.

4. Vezano uz ishranu zatvorenika i pritvorenika, potrebno je:

- zatvorenicima i pritvorenicima osigurati ishranu koja će dnevno sadržavati najmanje 130 grama mesa, sukladno članku 42. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), jer je u tjednom jelovniku za razdoblje od 8. do 14. 12. 2014. utvrđeno da zatvorenicima dva dana u tjednu nije omogućena ishrana s navedenom količinom mesa;
- uzorke hrane od svakog obroka čuvati 72 sata, sukladno članku 40. stavak 5. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), a ne 24 sata kao što je to dosadašnja praksa;
- uredno voditi knjigu ishrane u koju će glavni dežurni u zavodu ili osoba koju odredi rukovoditelj zavoda upisati svoje mišljenje o kvaliteti jela, sukladno članku 40. stavak 2. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09);
- liječnik ili drugi zdravstveni djelatnik kojega odredi ravnatelj zavoda treba svakoga dana pregledati namirnice od kojih se priprema jelo, sukladno članku 40. stavak 1. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09);
- liječnik treba najmanje jednom tjedno a medicinski tehničari svakog dana obilaziti kuhinju i provjeravati higijenske uvijete, način pripreme hrane, kvalitetu namirnica i kalorijsku vrijednost hrane, kao i zdravstveno stanje osoba koje rade u kuhinji, te o tome voditi knjigu kontrole kuhinje, sukladno članku 45. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09).

5. Ponovno se naglašava potreba da Federalno ministarstvo pravde donese pravilnik o radnom angažiranju zatvorenika, kojim će biti propisani standardi za stjecanje prava zatvorenika na radni angažman, čime će se spriječiti diskriminacija i nejednak tretman pojedinih zatvorenika.

6. Ponovno se naglašava Federalnom ministarstvu pravde potreba za zapošljavanjem dodatnog osoblja, i to prvenstveno stražara i odgajatelja, čime će se ne samo poboljšati sigurnost i resocijalizacija zatvorenika nego i povećati kapacitet KPZ-a Zenica stavljanjem u funkciju Paviljona III.

7. Uprava KPZ-a Zenica treba nastaviti ulagati napore u pronalaženje financijskih sredstava za izgradnju novog objekta Paviljona I.

8. Potrebno je omogućiti pritvorenicima da jednom dnevno, u trajanju do pet minuta, obave telefonski razgovor s članovima svoje obitelji, sukladno članiku 64. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09), te omogućiti pritvorenicima češće posjete od jednom tjedno jer je člankom 56. stavak 1. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09) propisano da pritvorenici imaju pravo na posjete najmanje jednom tjedno, dok je u članku 56. stavak 4. Pravilnika o kućnom redu u ustanovama za izdržavanje kaznene sankcije, mjere pritvora ili drugih mjera BiH - pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 55/09) navedeno da upravnik zavoda može odobriti dulje vrijeme za posjete pritvorenicima koji čekaju suđenje, a to čak i treba činiti u slučajevima kada je to u interesu obitelji ili roditeljskih odnosa.

9. Zavod treba osigurati dodatne telefonske govornice jer je postojeći broj telefonskih govornica očito nedovoljan kako bi ih svi zatvorenici mogli nesmetano koristiti, čime će se izbjeći nepotrebne gužve i dugotrajno čekanje u redu na telefonsku govornicu.

10. Ponovno se naglašava potreba da Federalno ministarstvo pravde preispita kvalitetu usluga koje pruža operater telekomunikacija T3, s obzirom na sve učestalije pritužbe zatvorenika na njihovu kvalitetu.

11. Potrebno je svim zatvorenicima koji to žele omogućiti korištenje kuhinje sa svinjskim proizvodima ili im na drugi način omogućiti korištenje svinjskih prehrambenih proizvoda jer se na ovaj način stvara diskriminacija u odnosu na zatvorenike koji se nalaze u vanjskim paviljonima i koji nemaju ovo pravo.

Nakon kontrolnog pregleda i obavljenih razgovora u Kazneno-popravnog zavodu Zenica zaključak Neovisnog povjerenstva je da je većina dosadašnjih predloženih preporuka iz nadležnosti KPZ-a u cijelosti ili djelomično ispunjena, dok preporuke iz nadležnosti Federalnog ministarstva pravde u većini nisu ispunjene niti je dano razumno objašnjenje za njihovo neispunjavanje.

Odjeljak C. Javnost rada

Sve sjednice Neovisnog povjerenstva pratili su zaposleni u Sektoru za odnose s javnošću Tajništva Parlamentarne skupštine BiH, a predsjednik Neovisnog povjerenstva je, na zahtjev predstavnika medija u BiH, davao i usmene izjave u vezi s radom Neovisnog povjerenstva.

Prema članku 17. Poslovnika o radu Neovisnog povjerenstva, podatci i informacije koji se prikupe tijekom kontrole, sadržaj obavljenih razgovora s osobama lišenim slobode, kao i drugim osobama koje mogu dati mjerodavne podatke, su povjerljivi te su sjednice Neovisnog povjerenstva bile zatvorene za javnost kada su razmatrane pojedine točke dnevnog reda.

Odjeljak D. Administrativno-tehnička podrška u radu

Zajednička služba Tajništva Parlamentarne skupštine BiH, u skladu s člankom 24. Poslovnika, pružala je svu administrativno-tehničku i stručnu podršku u radu Neovisnog povjerenstva. Zajednička služba osigurala je potrebne uvjete za rad Neovisnog povjerenstva angažiranjem stručnog osoblja, ali i osiguranjem materijalno-tehničkih i drugih uvjeta za nesmetan rad.

POGLAVLJE IV. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

a) Zaključna razmatranja

1. Godina 2014. u radu Neovisnog povjerenstva obilježena je uglavnom aktivnostima na kontroli realizacije preporuka koje je Neovisno povjerenstvo uputilo KPZ-ima s ciljem otklanjanja nedostataka uočenih prilikom redovitih obilazaka zavoda, kako bi se poboljšali uvjeti za boravak u zavodima i osiguralo poštivanje i ostvarivanje ljudskih prava zatvorenika i pritvorenika u skladu s međunarodnim i domaćim propisima.
2. Važno je naglasiti da su svi KPZ-i kojima su prilikom redovitih kontrola izdane preporuke s ciljem otklanjanja uočenih nepravilnosti obavijestili Neovisno povjerenstvo o njihovoj realizaciji, čime je uspostavljen odgovoran odnos utemeljen na načelima suradnje između Neovisnog povjerenstva i zavoda, a što istodobno pokazuje odgovoran

odnos uprava zavoda prema Parlamentarnoj skupštini BiH koja u konačnici usvaja izvješće o radu Neovisnog povjerenstva i prati realizaciju njegovih preporuka.

U skladu s izmjenama i dopunama Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“, broj 100/13), a koji je u primjeni od 1. 1. 2014., člankom 4. stavak 1. uspostavljen je mehanizam za dostavu izvješća o radu Neovisnog povjerenstva i entitetskim ministarstvima pravde, što će ubuduće omogućiti bolji uvid u stanje kazneno-popravnih zavoda i bolju realizaciju preporuka Neovisnog povjerenstva.

3. Neovisno povjerenstvo je, i pored dobivenih odgovora od uprava zavoda, obavilo i neposrednu kontrolu realizacije preporuka, i to kontrolnim pregledima u četiri KPZ-a koristeći metodu uvida na licu mjesta.

Osim kontrolnih pregleda, u 2014. godini Neovisno povjerenstvo obavilo je i dva nenajavljena *ad hoc* i jedan detaljni najavljeni posjet kazneno-popravnim zavodima.

Prilikom navedenih posjeta Neovisno povjerenstvo dalo je 38 preporuka, obavilo 64 razgovora sa zatvorenicima i pritvorenicima, te zaprimilo i radilo povodom 15 pojedinačnih pisanih pritužbi.

4. Na osnovi kontrolnih pregleda u četiri KPZ-a, može se konstatirati da je od ukupno 42 izdanih preporuka:

- potpuno realizirano 15 ili 35,7%
- djelomično realizirano 8 ili 19,0%
- nije realizirano 19 ili 45,2%.

Od ukupno 19 nerealiziranih preporuka, 10 je preporuka ili 52,6% u nadležnosti uprava zavoda, dok je devet preporuka ili 47,4% u nadležnosti nadležnih ministarstava pravde.

Od 10 nerealiziranih preporuka iz nadležnosti uprava zavoda, za tri se preporuke može očekivati da će uskoro biti ispunjene (prostorije za slobodne posjete u KPZ-u Bihać u novom objektu čije se puštanje u rad očekuje uskoro te izrada pravilnika o korištenju videonadzora u KPZ-u Tuzla i KPZ-u Zenica), za dvije preporuke postoje objektivni razlozi za njihovo neispunjenje (zapošljavanje liječnika u KPZ-u Foča i izgradnja nadstrešnice u krugu za šetnju), za dvije su preporuke potrebna dodatna financijska sredstva (stomatološka ordinacija u KPZ-u Foča i uvjeti boravka u pritvorskom odjelu KPZ-a Zenica), dok tri preporuke nisu

ispunjenje zbog neusklađenosti državnih i entitetskih ZIKS-ova i pravilnika (vođenje potrebnih evidencija, kontrole hrane, higijene i sl.).

b) Preporuke

Neovisno povjerenstvo predlaže Parlamentarnoj skupštini BiH usvajanje ovoga izvješća sa sljedećim preporukama:

1. Nadležne institucije trebaju ubrzati aktivnosti potrebne za izgradnju državnog zatvora, čime će se zatvorenici i pritvorenici iz nadležnosti Neovisnog povjerenstva staviti u isti položaj uz poboljšanje uvjeta za njihov smještaj i poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda.

2. Nadležna tijela Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH trebaju uskladiti svoje zakone iz ovoga područja sa ZIKS-om BiH (i njegovim izmjenama i dopunama koje su na snazi od 1. 1. 2014., „Službeni glasnik BiH“, broj 100/13), kao i druge propise (npr. pravilnike o kućnom redu i dr.), a sve s ciljem jednakog postupanja sa zatvorenicima i pritvorenicima na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

3. Potrebno je uspostaviti veću koordinaciju državnih i entitetskih institucija u svrhu primjene zakona i drugih propisa iz ovoga područja.

PREDSJEDNIK NEOVISNOG POVJERENSTVA

Dr. sc. Mile Lasić

Dostaviti:

- 1. Parlamentarnoj skupštini BiH**
- 2. Ministarstvu pravde BiH**
- 3. a/a**